

GAMLA HVITFELDTARES ÅRSBOK 2019

utgiven av
Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare

*från 1948 till 1978 utgiven
under titeln*

”GAMLA LATINARES ÅRSBOK”

ENSKILD OFFERVILLIGHET

Ger man med hjärtat
av det man hunnit samla
fås evig hyllning

haiku av Ulf Herrströmer

Omslagsbild:

Gymnastikföreningen Frithiof 1931

En gång i tiden blev det viktigt med fysisk fostran inom ramen för skolsystemet. Den sk. lingymnastiken (system av gymnastiska rörelser utvecklat av Per Henrik Ling på tidiga 1800-talet redan) gjorde sitt intåg, ja segertåg får man väl kalla det in i det svenska skolsystemet långt senare, i slutet av 1800-talet.

Flera gymnastikföreningar skapades bara på vår skola varav den mest kända var Frithiof som fanns kvar in på 1970-talet. Ambitionen att öka det fysiska välbefinnandet (kallades "fysisk fostran") avspeglades även i den skollagstiftning i slutet av 1920-talet som införde obligatoriska friluftsdagar. För vår skolas del innebar detta att man kom att inrätta en Idrottsgård, som den kom att kallas. Denna låg - och byggnaden ligger fortfarande vid Öxsjön i Lerums kommun. Detta beskrivs i årets årsbok för att påminna om en värld som vi lämnat sedan länge - på gott och ont får väl tilläggas.

Idrottsgården möjliggjordes då genom generösa donationer av tidigare elever, aktiva insatser av skolläring, lärare, skolans elever i en omfattning som är svårt att fatta i dag.

Denna lyckade satsning skulle kunna stå som förebild för sammanhållande projekt i dagens skola. Men nu är det väl mer en fråga om hur effektiv integrationen skall bedrivas för att undvika den segregation som tycks vara oundviklig.

Innehåll 2019

[4]

BERTIL STEEN tar oss med på en stärkande promenad bland skolans närtstående statyer. Vi behöver påminnas om vem - vad - vilka statyerna representerar. Ett arv för framtiden som vi inte bara skall skynda förbi ...

[12]

I minnenas skattkammare i år fokuserar CHRISTER HEDIN på några olika, livaktiga föreningar på skolan som verkade under femtiotalet - många namnkunniga personer passerar revy. Några föreningar kom att fortsätta in på sextio - sjuttiotalen. Men det mesta är minnen blott...

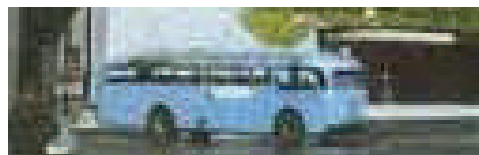

[17]

BO ENEROTH minns sitt enda besök på Hvitfeldtskas Idrottsgård, vt 56 eller ht 57. Mest minns han medhavd termos med choklad, ostmackor inslagna i smörgåspapper och Gurkas uppskattade kommentering: *Uppställning i troppar!*

[21]

RAGNAR SJÖGREN tar med oss på en bussresa med rötterna i 40-talets senare år. Somt minns han med ackuratess - annat är som alltid slipat av tidens bedrägliga tand - men faller ändå på plats till slut. Nyligen 80 fyllda gläds vi åt hans generositet att dela med sig av det som var!

[30]

CHRISTER HEDIN - en av årsbokens flitigaste författare - har här skrivit om en 1800-tals historia som påvisar att mänskliga konflikter alltid handlar om styrkan av en övertygelse och hur mycket motstånd som mobiliseras på olika nivåer.

[35]

ULF HERRSTÖMER vars haiku(s), limerick(ar) och episoder som läkare och allmän observatör vi vant oss vid i årsboken ger oss bl.a. i inblick i den paranormala verklighetens labyrinter.

[37]

KAMRATFÖRENINGEN 2019

[41]

JAN HÅKANSSON utdelar en medaljskörd till vännen Thomas Kinding och minns...

[43]

De flesta har nog hört LARS-GUNNAR ANDERSSONS fördjupande ordanalyser på SR1. Här följer ett bidrag hämtat från GP där de för våra medlemmar välkända begreppen sisker (siskor) och böss nagelfars. Kan vara matnyttigt för dem som inte var med på den tiden!

[46]

CARL-ERIK BLOMQVIST ständigt kassör och hedersledamot ber hustrun AGNETA att berätta om IB på vår skola, där hon var IB-rektor, som firar 30 år sedan tillkomsten. Både kul och intressant! Några gamla IB-elever minns i brevform.

[51]

ULF G H MALMSTEN, överläkare, officer & gentleman, Chalmerist och Hvitfeldtare bjuder på en cocktail som spetsats med det senaste som hänt i varriavärlden på skolan.

[61]

INGMAR GLANZELIUS betydelse för jazzkulturen i Göteborg kan inte överskattas. Hans insatser från konserthus till tidningsredaktioner inte att förglömma. Ur hans "Sjätte sinnet är ditt" har vi hämtat hans essä om Bob Dylan, som passar in i vår förhoppning att "förnuftet till slut skall segra"

[SISTA SIDAN]

ÅRSBOKSREDAKTÖREN och idésprutan GILBERT HOLMSTRÖM ser med förhoppning an det sunnda förnuftets återkomst! Få se hur långt det hinner till nästa Årsbok. Vi stämmer av!

"Den som inte ser framåt och inte ser bakåt-han får se upp" (Tikkanen)

Redaktionen: Årsboken produceras av Bo Eneroth sedan 2007. Vidare medverkar: Gilbert Holmström (Idé), Ulf G H Malmsten (Varia), Sven Tesch Hallström (Stil), Klas Borssén (logistik), Bertil Steen, Christer Hedin, Jan Westin, Ragnar Sjögren, Ulf Herrströmer, Jan Håkansson.

Tryckning: Printpartners, Göteborg. Layout och originaldesign Elizabeth Lindblom Brandt. Typsnitt Adobe Garamond, Futura och Futura Book. Papper: Munken Pure 120 g och 240 g. Tryckt med generösa bidrag från Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.

Stort tack: Till våra läsare som ser fram mot årsboken att avnjutas med skinkmackan till Jul, till alla övriga som bidragit med artiklar, foto, bilder och engagerat arbete! Redaktionen lyfter på hatten!

Du som hörsammar vår önskan att föra vår Kamratförening vidare - åtminstone 10 år till - stöd oss med bidrag, kom ihåg oss i ditt testamente och du får gärna göra en minnesfond i ditt eget namn för den "eviga hyllningen"!

Skulpturer nära Skolan

På fem till femton minuters gångavstånd från Hvitfeldtska (beroende på dagsformen) finns många skulpturer värda att stanna till vid. Många av dem har hos de flesta av denna årsboks läsare satt spår. Några av dem har nämnts i tidigare årsböcker. Här kommer nu ytterligare ett bidrag.

BERTIL STEEN

ARBETARHUSTRU (Elma Oijens). Hon står på Kapellplatsen; mitt i den tidigare arbetarstadsdelen. På sockeln står *Med fast hand, stark av arbete, mjuk av kärlek, höll Du samman hemmet*. En parvel klänger mot hennes hals och en storebror håller om hennes ena ben.

Arbetarhustru på Kapellplatsen

Jag får vid betraktandet av Arbetarhustrun en association till den stora statyn mitt på Möllevångstorget i Malmö; omgiven av det myllrandet torglivet och de små krogarna, och liksom Arbetarhustrun

i Landala mitt i en tidigare arbetarstadsdel. Statyn heter *Arbetets ära* av Axel Ebbe. Här lyfter ett antal män, biträdda av sina hustrur, ett jättelikt granitblock. En annan aspekt på samma tema!

VERAS LABORATION (Jan Cardell). Vera Sandberg var den första kvinnan i Sverige som avlade ingenjörsexamen. För hundra år sedan var hon ensam kvinna bland de femhundra studenterna på Chalmers tekniska högskola. Idag är en tredjedel av chalmeristerna kvinnor. (När jag påbörjade mina medicinstudier 1956 fanns det fem flickor i den trettiofemhövdade kullen. Nu för tiden är fler än hälften av de antagna medicinstudenterna flickor och totala antalet intagna mångdubblat).

På gamla Vasa sjukhusområde, som vid årtusendesiftet övertogs av Chalmers, finns en Vera Sandbergs allé där det rubricerade konstverket står. Där kan man se Vera Sandberg i full fart med diverse kemi-relaterade attiraljer. Statyn invigdes så sent som för något halvår sedan.

VÅGENS TJUSNING (Per Hasselberg). Den lilla förtjusande statyn står indragen från Engelbrektsgatan/Göteborgsgatan och med Vasakyrkan och det tidigare Filosofiska fakulteternas kårhus ("Kåren") som närmaste grannar. Kåren heter numera Studenternas hus. Och Hvitfeldtska ligger uppe i backen! Vågens tjusning står vadande i frodiga gröna växter med stora blad.

Något år var vi några kamrater, som då och då tog en paus från det vanliga och satt som i en liten klubb och diskuterade mer eller mindre djupa ting vid Vågens tjusning; det måste ha varit under de första gymnasieåren. Vi kallade statyn *Svarta damen*; bronzen hade mörknat sedan 1922 då statyn göts. Vi har fler statyer av unga flickor av Per Hasselbergs hand i vår stad:

Grodan, Snöklockan och Näckrosen, alla huggna i marmor och belägna i Fürstenbergska galleriet på Konstmuseet. Och förstås *Johanna i Brunnsparken* (egentligen *Säningskvinnan*). Sitt smeknamn fick hon dels på grund av att statyn invigdes på Johannadagen 1883, dels efter Hasselbergs modell, dansösen Johanna Ekstein på Stora teatern.

Vågens tjusning i grönskan bakom Vasakyrkans absid.

Under de nämnda intellektuella(?) sessionerna vid Vågens tjusning kunde vi ibland höra orgelmusik brusa ut från Vasakyrkan, som på bilden syns alldeles ovanför med sin absid. Den mäktiga kyrkan i bohuslänsk granit är uppförd 1909 i nyromantisk stil med mycket jugend och nationalromantik, som tiden bjöd när seklet var ungt.

Vår avhållne musikdirektör på Skolan Torsten Holmsten var också organist i Vasakyrkan, och vi som var med i skolorkestern och skolkören hade ibland uppdrag i kyrkan; för min del kunde det gälla kam-

marmusik, stråkkvartett eller som ledsagande i sångliga verk; Buxtehude var en av Holmstens favoriter.

Holmsten var synnerligen flitig med allt. Han arrangerade vår- och julkonserter på skolan och undervisade föredömligt; tidigt i realskolan ibland med inlärningsramsor såsom *"Frosten Berövade ESStrids ASStrar DESS GESStalt"* (durtonarterna med b-förtecken), *"Giv Dem Alla En Hel FISSk"* (dito med #-förtecken), *"En God Häst Drar Fort"* (noterna på linjerna) och *"Följ Alltid Cecilians Exempel"* (dito i mellanrummen); efter den sistnämnda ramsan lade Holmsten automatiskt till: "Eller *FACE* helt enkelt".

Han komponerade flitigt diverse musik (exempel: FOSTERLANDSKANTAT FÖR BARYTON, KÖR OCH ORKESTER), var en duktig dirigent och utformade med bravur musikdelen (som han lät många av oss delta i) av morgonbönerna i aulan. Därtill var han sympatisk och en god konversatör med oss pojkar. (Han var inte min violinlärare dock; det var altviolinisten Robert Edström i Göteborgs symfoniorkester som Göteborgs symfoniker hette på den tiden). Torsten Holmsten var värdig och välklädd, och som många av våra lärare milt uttryckt originell; han var dock ingalunda i topp på den listan.

Varje gång Mozart kom på tal utbrast Holmsten: *"Mozart, vars byst jag skänkt till skolan"*, åtföljt av stor gest mot föremålet i fråga i musiksalen.

Holmstens favoritanekdote tog oss till ett tillfälle i hans ungdom, när han hade hedersuppdraget att vid orgeln registrera när Albert Schweitzer framförde en konsert i Tyskland. (Med registrera i detta sammanhang menas att enligt partituret på rätt ställe dra ut och skjuta in mångfalden tråpinnar med stora knoppar för att modifiera klang et cetera). Vi talar alltså här om DEN Albert Schweitzer: teologen, fi-

losofen, organisten, läkaren, missionären i Lambarene och fredsnobelpristagaren Schweitzer! Inte överraskande darrade unge Holmsten som ett asplöv. Vid detta tillfälle drog han för hårt och fick hela pinnen i handen ut ur orgeln. Schweitzer: ”*Leise, leise. Orgel ist doch weiblich!*”, åsyftande det faktum att *Orgel* på tyska är femininum (*eine Orgel, die Orgel*).

När jag gick i skolan var det på detta vis inte ovanligt att läroverkens musikdirektörer också var organister i någon kyrka; för Holmstens del alltså Vasakyrkan, där också våra julavslutningar avhölls (våravslutningen ägde dock rum i skolans aula). Gamle hvitfeldtaren Per Lundborgs far Folke var musikdirektör på Majornas läroverk och organist i Hagakyrkan, och hans farbror Gösta var musikdirektör på Vasa läroverk och domkyrkoorganist. Folke Lundborg låg bakom en stor musikupplevelse för min del. Kamraten Sven Ivar Larsson (Violin I) och jag (Violin II) fick någon gång i slutet av gymnasietiden som solister framföra andra satsen i Bachs dubbelkonsert i d-moll för två violiner vid två fullsatta kvällskonserter i Hagakyrkan; ackompanjerade av just Folke Lundborg. Häftigt, tyckte och tycker jag.

VIKTOR RYDBERGSMONUMENTET /Den siste athenaren (Ninnan Santesson). Statyn står på en gräsplan nedanför Hvitfeldtska och invid Landsarkivet. I höger hand har denne Dexippos ett jättesvärd som vilar mot marken, och vänster hand är sträckt mot himlen. I den sistnämnda

handen ses ibland en ölburk eller några blommor; kanske verk av glada och klätternkunniga studenter. Vykortet på bilden är daterat 1929 och förekommer också i uppsatsen *Hvitfeldtska på vykort* av Måns Hedin från Årsbok 2013.

Vi passerade statyn när ”*Stora terrängvarvet*” sprangs. Varvet påbörjades och avslutades på skolgården och sprangs motsols runt skola och närområde. Sista backen uppför Molinsgatan var särskilt tröttande. Det sprangs också ett ”*Lilla*

Skolan, Viktor Rydbergsmonumentet och Vasakyrkan på vykort från 1929

terrängvarvet” nerför oxelallén och sedan alldeles kring skolan. För båda terrängloppen gällde att kamraten Ove Lundgren alltid vann. Ove, som gick bort för några år sedan, spelade en stor roll för den medicinska fakulteten vid vårt universitet; megaprofilen Björn Folkow var hans mentor, och Ove efterträdde Björn på lärostolen i fysiologi. I en minnesruna kan man läsa ”Ove var den ständige sanningssökaren både som forskare och människa”. Så sant. Det gällde naturvetenskap, politik, historia, filosofi, religion och musik. Ove var en

renässansmänniska. Han bodde i stadens vackraste ansamling av landshövdingehus högst upp på Erik Dahlbergsgatan.

KARIN BOYE (Peter Linde). Den stående statyn (det finns en sittande också; i Huddinge) av den folkkära poeten står utanför Stadsbiblioteket. Hon har nästan alltid en liten blomma eller bukett i handen; inte sällan plockad i närheten. Någon gång under kalla vinterdagar har hon också fått en varm halsduk.

Karin Boye har fin utsikt över vatten-spelet med smeknamnen "Götaplasket" eller "Biltvätten", som roat och retat många. Trettio miljoner lär det ha kostat. Det kunde man nog ha fått en liten riktig staty för i stället, tycker jag. Mycket hände: Barn ville bada och sprang över körbanan dit. Glada nattklubbsbesökare på hemväg ville svalka av sig. En buss körde av miss-tag över "konstverket" och fick busstvätt undertill på köpet. Vakter (med en inte oväntad politiskt korrekt (PK) eufemism benämnda "värdar") fick gå och patrullera tidvis. Mark Isitt tänkte till: "*högmod, lättja, missunnsamhet, historielöshet*". Peter Hjärne utlät sig: "*inkompetens, bristande överblick, usel placering och slöseri*". Insändarspalterna svämmade över. Ja, ja. Säg inte att vi göteborgare inte håller koll på tillvaron!

J. A. WADMAN (Johan Peter Molin). Bronsbysten av Wadman har flyttat runt i staden. Från början (1869) stod den i Lorensparken. 1946 kom den till Kronhusparken. Från årtusendeskiftet var Wadman tillbaka i Lorensbergsparken något årtionde, men står nu för gott(?) i Vasaparken. Wadman var tillfällighetsskald och välkänd Bacchi broder kring århundradeskiftet 1700/1800. Han kallas Göteborgs Bellman; det var också Ordenssällskapet Göta Par Bricole, där Wadman var ordensskald,

som var tillskyndare till hans byst.

Mycket berättas om Wadman; välkänt är det bevingade ordet "*Utsupet, sa Wadman*". Bakgrund: Wadman var sjukhuskommissarie under ett svenskt fälttåg i Tyskland. Stockholm krävde lagerredovisning av allt för bedövning avsett brännvin i Wadmans fälttågsförråd. Det kortfattade svaret blev just: "Utsupet".

Efter en skyttmiddag hemma i Göteborg skall Wadman ha fått en sådan yrsel att han mot sin läkares inrådan ålade sig total nykterhet, och "*dog ganska riktigt av nykterhet ett par år derefter under ett ständigt tilltagande afmattningsstillstånd*" (Carlén, 1869).

KARL GERHARD (Carina Ari). Trots att Wadmans bronsbyst flyttats upp mot Vasakyrkan har Lorensbergsparken fortfarande kvar en bronsbyst. Den föreställer ingen mindre än Sveriges Aristofanes Karl Gerhard. (Ivar Harrie beskrev Aristofanes som Greklands Karl Gerhard!). Bysten står framför Lorensbergsteatern och Teaterhistoriska museet. Sockeln bär inskriptionen "*...OCH SKÖNT ALLT SNILLRIKT ÄR...*".

Ett par hundra meter därifrån låg gamla ärevärdiga LORENSBERGS CIRCUS, där Karl Gerhard hade premiär på sina nyårsrevyer i två årtionden. Och vilka fler har inte stått på CIRKUS scen: Ernst Rolf, Povel Ramels Knäppupp, Hasse och Tage, Louis Armstrong, Beatles! Och Hjalmar Branting och Per-Albin Hansson!

NÄR VÄNSKAPSBANDEN KNYTAS (Wainö Aaltonen). Kring Näckrosdammen finns flera statyer, varav två nu skall nämnas. Nere vid den lilla lekplatsen vid sandstranden åt nordost står en stor staty av två hästar; en lägger sitt huvud kärvt över den andras. De berids barbacka av en flicka i damsadel och en pojke. Det

är för betraktaren uppenbart att tycke uppstått, och pojken har fattat flickans hand. På den höga stensockeln står på finska och svenska: *"När vänskapsbanden knyts. Till fadderstaden Göteborg från medborgare i Åbo"*. En tvillingstaty står på Trätorget i Åbo.

GUSTAF III (Johan Tobias Sergel). Alldeles vid Näckrosdammen står i en rhododendronlund på en hög sockel en bronsbyst av Gustaf III. I själva verket är den identisk med huvudet av Sergels kolossalstaty av konungen i helfigur på Skeppsbron nedanför Slottet i Stockholm.

På sockeln kan läsas *"To the memory of Gustavus III, the first monarch to extend the hand of friendship to the United States of America at the close of the war of independence"*. Det framgår också att stoden restes av amerikanska medborgare på USA:s nationaldag 1923; det vill säga året för jubileumsvärldsutställningen i trakterna av Götaplatsen, Liseberg, Heden och just Näckrosdammen.

Snett över dammen från statyn ligger den elegant vackra Carlanderska villan, som spelade en roll under utställningen: Konung Gustaf V gjorde sina intåg i utställningsområdet i jaquette och hög hatt just genom den lilla grinden med Axel Carlanders namnchiffer. Också Albert Einstein besökte jubileumsutställningen i egenskap av föreläsare; han hade fått Nobels fysikpris ur Majestätets hand två år tidigare. Det finns ett underbart fotografi av Einstein föreläsandes i Kongresshallen (senare Konserthallen) på Liseberg; den som brann ner på 1970-talet). Fotografiet återges på framsidan av vår Årsbok 2018. En och annan i det prominenta auditoriet synes försjunken i djupa tankar eller möjligen inne i en powernap. Så inte Gustaf V som nere på första bänken lätt och elegant lutar upp huvudet med handen och med

klara ögon fixerar Einstein uppe i talarstolen; van vid liknande situationer som kungar är.

I sin uppsats *Johanneberg – en betraktelse* i Årsbok 2018 diktar gamle hvitfeldtaren, jazzsaxofonisten och tillika hedersledamoten i Kamratföreningen Gilbert Holmström en kongenial text till en musikkomposition om Johanneberg som han höll på med; en strof lyder:

*Johanneberg
Näckrosdammen förtrollar
Albert Einstein
Med sin fiol, fick Nobelpris
Ingen förstod vad han sa
Rumtid - rymtid*

VICTOR HASSELBLAD (Ulf Celén). För ett drygt årtionde sedan (på Victor Hasselblads etthundraårsdag) invigde en av de två första männen på månen Edwin "Buzz" Aldrin en staty av Hasselblad, som står på terrassen nedanför Konsthallen; alldeles invid Hasselblad Center, som visar fotografiska utställningar. Hasselblad står där med sin kamera på magen och ser ner över Avenyn. Hasselbladskameran känner alla till, likaså att en sådan, när en astronaut råkade tappa den under en rymdpromenad, blev den första svenska rymdsatelliten. Och att hasselbladskameran var med vid och förevigade den första månlandningen! Framför Hasselblad ser man på statyns sockel ett fotavtryck i månsanden av en av de två astronauterna Armstrong och Aldrin.

Hasselblad var förstås kameraman (och också gammal elev vid Högre latinläroverket 1920-1923, det vill säga inte långt efter det stora upptågandet från Hvitfeldtsplatsen till Skolans nuvarande läge), men också ornitolog och framstående fågelfotograf. Under tidigt 1970-tal fick jag några år julkort från Erna och Victor Hasselblad

med fågelfotografier på, tagna av Hasselblad med egen kamera. Jag vårdar dessa mästerliga julkort med vördnad.

Mindre känt är att han i Brasilien träffade på en okänd ananasväxt som efter honom fick namnet *Vriesia Hasselbladi Ruschi sp. nov.* ! (I det sammanhanget kan jag inte underlåta att nämna att den akademiskt synnerligen aktive huvudläraren i biologi vid Skolan på min tid, lektorn Svante Sunesson, på likande sätt givit sitt namn till en liten alg till vetenskapens fromma).

POSEIDON (Carl Milles). Alla läsare av denna årsbok är grundligt bekanta med Poseidon och Milles staty av havsguden. Själv är jag glad över att han heter Poseidon och inte Neptunus som var meningen från början; jag vurmar mer för den grekiska gudagan än den romerska. Statyn fanns inte vid utställningsåret 1923; karet stod klart 1927 och hela härligheten 1931. Här och nu finns det inte utrymme att gå in på de fantastiska detaljerna på själva Poseidon och på småstatyerna, eller allt myllrande och fantasiegående på karet.

Göteborgarna menade då det begav sig, att ansiktet föreställde antingen konsthistorieprofessorn Axel Romdahl på Konstmuséet eller regissören och scenografen Knut Ström (Lorensbergsteatern, Stadsteatern); med stark övervikt för Ström.

I denna uppsats skall nu koncentreras på ett par tidningsurklipp från lucianätterna 1953 och 1954 vid Poseidon. Det var liv och rörelse på stan under dessa nätter; lärare skulle lussas och gymnasister rörde sig i trakterna av Götaplatsen för diverse upptåg.

Lucianatten 1953: Det första urklippet (Bild) förställer representanter för vår andring (RII^{4a}) på Skolan vid Poseidon; i och på karet. Nere i karet bland allt granris står med solglasögon jazzbasisten och dito ventilbasunisten Carl Gilbert Brodén. De kamrater på karet som jag kan identifiera är från vänster Ulf Herrströmer (med hög hatt), Sture Svenson, senare Roupe (med blockflöjt), Staffan Modig (med vidbrätad hatt och käpp), Göran Bellman, senare Jöran (som Lucia), författaren (med

kroksabel och konstig mössa), Håkan Westerlind (som sjörövare), Bertil Olofsson (i uniform och med maränglåda), Per Lundborg (i jaquette och paraply), Jan Frumerie (i rundkullig hatt/kubb) samt Karl-Erik Jonsson (likaså i kubb).

Det var ju inte precis bara vi på Götaplatsen den natten. Rubriken i en tidning blev: "500 korkade till polisstation. Ville "befria" skolpojkar". Sedan fortsätter tidningen: "... Då några läroverksynglingar ansågs vara alltför högljudda på trumpet, klarinett och trumma i trakterna av Götaplatsen togs de med till polisstationen vid Lorensbergsgatan, närmast för att det skulle bli tyst".--"inte populärt bland de ca 500 i närheten. De följde efter till polisstationen för att "befria" pojkarna. Ett tag såg situationen mycket hotfull ut och tre extra radiobilar måste rekvideras". Överkonstapel Allan Gertz: "Vi slog alltså till på så sätt att vi tog med oss pojkarna och deras instrument till stationen. Där gjorde vi en överenskommelse med dem att klarinetten och trumpeterna skulle tas i bil hem, medan däremot virveltrumman fick stanna kvar för att avhämtas senare på dagen. Någon anmälan på pojkarna var det naturligtvis aldrig tal om".

Mängden gick aldrig till några handgripligheter, men det dröjde två timmar innan den skingrades helt. Vår rektor Gunnar Hesselén ville enligt tidningen inte hålla med pojkarna om att polisen ingrep med orätt, men å andra sidan ville han ännu inte göra något bestämt uttalande i frågan.

Lucianatten 1954. Detta år var det försonligare tongångar i lokalpressen. Aftonposten hade på sin förstasida: "LUSSEKARNEVAL. Maränghäst – jättekor – småpojkskhamlet. I natt klagade ingen över skral och oväsen. Det berodde ingalunda på att lussekarnevalen var försyntare än annars. Men folk har blivit klokare. De sover nu ut i förväg och är inställda på vaka. Lucianatten är erkänd som skolungdomens timmar och Göteborgs enda karneval". ... "Polisstationen på Lorensbergsgatan var som vanligt full av luciauppvaktande. Jourhavande överkonstapel kommer säkert inte att dricka kaffe på ett bra tag nu. Deputation efter deputation strömmade med jämna mel-

lanrum in på tjänsterummet med kaffe och vetekatter” . (Jämför talmansrundorna i Sveriges riksdag nu för tiden (författarens fundering).

Urklippet med ”Maränghästen” talar för sig själv. Den i texten omtalade Teofil Bellman torde vara klasskamraten Göran Bellman. Den i texten nämnda kartongen med maränger avser de välkända och välsmakande Tip -Top Maränger som klasskamraten (och min bänkkamrat) Ulf Herrströmers far Milton tillverkade i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidnings (GHT) hus bakom Ostindiska kompaniets (numera Stadsmuseet) hus.

Om hästens tillverkning kan nämnas att den tilldrog sig i Per Lundborgs pappas garage på Skårsgatan. Hästhuvudet var en trälåda ned påsydda (Pers storasyster Birgitta var behjälplig) öron, ögon, näsborrar och mun. Resten var säckväv. Vems den som hästens tunga tjänande slipsen var, minns jag inte. Hästens rygg utgjordes av två vanliga träskidor som lades över Pers och mina skuldror, när hästen skulle ut och gå.

**”SLUT OCH TRÖTTKÖRDA
VAR OCKSÅ SKOLUNGDOMARNA
FRAM PÅ MORGONSIDAN. MEN
LÄROVERKEN HAR FÖRSTÅNDIGT
NOG GETT LOV UNDER EFTER-
MIDDAGEN. FÖR DET ÄR JU BARA
LUSSE EN GÅNG OM ÅRET...”**
(Aftonposten måndagen 13 december
1954)

Är det inte alldeles fantastiskt härligt det här med vår lilla stad för sextiofem år sedan? Eller handlar det i själva verket om min favoritstad Grönköping?

Är det inte självaste *hr polis Paulus Bergström* (kanske med benägen hjälp av *polishunden Karolina*) som tillfälligt släpper ut *hr f. förrädaren Hildor Peterzohn*

ur arresten för att införpassa *hr ynglingen Emil Ruda* och hans kamrater, som snart är ute igen? Ingridande av *hr kändisadvokaten Donald Beaumaré* behövs inte för frisläppandet, inte heller borgen från USAmerikas *hr president*. Och är det inte *hr grundrektor Ludvig Hagwald* som så diplomatiskt uttrycker sig till Veckobladets reporter? Och är inte radiobilarna som rycker ut i själva verket *hr brandkusken Folke Särnblad* och stora brandsprutan förspänd med *brandstoet Balder*?

Och visst är det *frkn konferensvärdinnan Agneta Palmodin (27)* på *Gökmassivets konferensanläggning*, som sitter där på maränghästen!

Bertil Steen, student på reallinjen 1956 och professor emeritus i geriatrik, är tidigare mångårig styrelseledamot i Kamratföreningen och ledamot av dess årsbokskommitté. Han har tidigare skrivit omkring tio uppsatser i lika många årsböcker.

Föreningsliv på femtiotalet

CHRISTER HEDIN

En brokig skara föreningar, kring intressen som kultur, politik, idrott, musik och natur tävlade med skolarbetet om elevernas fritid under 1950-talet. De kristna hade tre föreningar: en kyrklig, en frikyrklig och en för schartauaner.

Ivar Isidor Johansson tillskrivs bevingade ord och uttryck. Han höll sig i allmänhet till sina ämnen men utöver det brukar han beklaga sig över samhällsutvecklingen med en stående kommentar: ”Bössen tar överhanden”. Ett läsår var han min lärare i franska och tillika klassföreståndare och jag minns att han gav oss ett faderligt råd: ”Gå aldrig in i föreningar. De vill locka er att sitta i styrelsen genom att smickra er och säga: ’Du är ju pamp här, så det måste du åta dig’. Sedan tvingar de er att göra en massa tråkigt arbete som ingen är tacksam för. Det tar bara tid från skolan.”

Skolan uppmuntrade ändå verksamheten genom att trycka namnen på föreningarna i den årliga katalogen och skriva in vilka som var ”pampar”. Många kända namn passerar revy och det tycks inte som skolarbetet har fått lida alltför mycket av livet som föreningspamp. De som hade styrelseposter i föreningarna har ofta sedan blivit samhällets stöttepelare. Den här översikten håller sig till början av 1950-talet. Då hade flera elever börjat sim karriär inom det område som sedan skulle bli deras yrke eller livsuppgift.

Pro Patria och Arbiter

I katalogen för läsåret 1949-1950 finns det nio föreningar. Först står den litterära föreningen Pro Patria, som förmodligen också hade det högsta anseendet i lärarnas och

elevernas ögon. Den lockar främst latinare. I Pro Patria samlades den intellektuella eliten, de allra mest lovande skönandarna, skolans intelligentia. I Pro Patria diskuterades djupa och olösliga filosofiska frågor. Nobelpriset hägrade, medlemmarna såg fram emot det, helst bli mottagare men annars åtminstone som en av dem som bestämde vem som skulle få det.

Pro Patria hade under 1940-talet haft lysande företrädare som bidrog till strålglansen från föreningen. En av dem var Kurt Aspelin (1929 – 1977), senare känd expert på marxistisk litteraturanlys och kontinental språkfilosofi. Kurt Aspelin var redan under skoltiden ett av de ljus som lyste klarast från Pro Patrias kulturella höjder. Andra medlemmar i Pro Patria var Erland Aspelin, ännu en av sönerna till *filosofiprofessor Gunnar Aspelin*, (bild). Erland blev en framstående jurist. Erland var enligt katalogen också medlem av den ”radikala studentföreningen Arbiter”, förmodligen uppkallad efter den romerske hovmannen Gaius Petronius Arbiter (27 – 66 enligt vår tideräkning), författare till boken Satyricon.

Fokus

Det fanns behov av en förening för dem som inte kände sig hemma i Pro Patria och hellre diskuterade mer närliggande frågor om livet, människan och samhället. Så tillkom föreningen Fokus, vars medlemmar senare utmärkt sig främst i politik och kultur. Där ordnades debatter och föredrag om samhällsfrågor med medverkande från alla partier och intressegrupper. Samhällskunskap fanns inte som skolämne, så

de intresserade fick ägna fritiden åt ämnet. Fokus hade Bengt Kjellby som ordförande läsåret 1949-50. Vice ordförande var *Björn Molin*, (bild), folkpartist och

blivande handelsminister i Ola Ullstens regering 1981-1982, senare landshövding i Halmstad 1986 – 1997 och därefter kommunalpolitiker. Björn Molin disputerade i statskunskap vid Göteborgs universitet 1966.

Björn Molin, en pigg och entusiastisk veteran från Hvitfeldtska, är fortfarande tacksam för att Fokus fanns som ett komplement till Pro Patria. Han framhåller att Pro Patrias medlemmar svävade uppe i det blå och Fokus ville hålla sig på jorden för att gymnasisterna skulle kunna orientera i den värld som omgav dem, där de skulle leva och snart göra en insats. Medlemmarna i Fokus kände sig främmande för den exklusiva och lite snobbiga atmosfären i Pro Patria. Många kulturintresserade lockades dit. Lennart Hedwall var en aktiv deltagare, sedan en berömd musikkonservator, lärare vid Operahögskolan och musikalisk ledare för en rad orkestrar.

Björn Molin minns sin skoltid med glädje, inte minst gymnasiet. Visst fanns det originella lärare och han nämner bland dem *Ivar Isidor Johansson*, (bild), men som tur var fick eller följde han inte rådet att aldrig gå med i föreningar eller bli ”pamp”, för Fokus fyllde en viktig funktion och Björn Molin satt i styrelsen. Han

ser det som en stor vinst för skolan att en del lärare var så framstående att de också undervisade på högskolan. Det berikade skolan att de hade en akademisk kompetens och något förakt för gymnasister såg han aldrig av.

Fokus och föreningslivet gjorde gymnasietiden mer innehållsrikt. En ljuspunkt under skoltiden var de årliga värtalighets-tävlingarna. Det var mycket underhållande tillställningar, som också lockade Björn Molin att själv ställa upp. Det var framstående företrädare för kulturlivet i juryn. En av medlemmarna var *Benkt-Åke Benkts-son*, (bild), (1907–1957), legendarisk skå-

despelare. Det gick bra; Björn Molin fick själv en hedrande placering men minns bäst en lysande insats av Peter Cassirer, sonson till Ernst Cassirer, professor

i filosofi vid Göteborgs Högskola 1935 – 1941. Peter Cassirer kom från Samskolan och blev senare expert i retorikens teori och praktik.

Kristna föreningar

Sveriges Kristliga gymnasistförbund, KGF, hade skolombud och kassör från Hvitfeldtska. Skolombud var 1949-50 Ingemar Thorin (1931 – 2015), senare präst i Kirseberga församling i Malmö och pionjär inom kyrkospelsverksamheten i Sverige. Fria kristliga gymnasistföreningens sekreterare var 1949-50 Jan-Erik Wikström, liksom Björn Molin folkpartist; folkpartiet hade en stark ställning i Göteborg. Efter sin studietid gjorde Jan-Erik Wikström karriär i politik och kulturliv, till en början som chef för ett frikyrkligt

bokförlag 1961 – 1976. År 1970 blev han ledamot av första kammaren och sedan riksdagsledamot 1971 – 1973 och 1976 – 1992. I den borgerliga regering som tillträdde år 1976 blev han utbildningsminister och förblev sedan statsråd under sex år av borgerliga regeringar.

Jan-Erik Wikström blev liksom Björn Molin landshövding, i Uppsala 1992 – 1997. Han har haft förtroendeposter inom Folkpartiets ungdomsförbund och Folkpartiet i Stockholm. Han har alltid varit en man med stora visioner. I Stockholm byggdes ett helt kvarter om till den nya Immanuelskyrkan, invigd 1974. Hans engagemang ligger till stor del bakom det nya konserthuset i Uppsala. Närradions tillkomst under 1980-talet var på olika sätt ett verk av Jan-Erik Wikström. Under sin tid som utbildningsminister månade han om både kulturlivet och utbildning på alla nivåer.

Jan-Erik Wikström, (bild), var en skolkamrat som jag – och troligen många andra – lade märke till på Hvitfeldtska. Hans bångstyra kalufs syntes överallt i skolan, ofta i samband med livliga diskussioner, där han med en genomträngande och lätt nasal röst förklarade för oliktankande vad som var rätt och fel. Jan-Erik Wikström höll morgonandakt för hela skolan med frikyrklig frälsningssvishet. Under 1980-talet var han ordförande i Sveriges Radios styrelse och när jag sökte arbete där 1986 blev jag föremål för en vänlig men grundlig examination av Jan-Erik Wikström. Han ville försäkra sig om att ingen politik skulle smygas sig in i morgonandakterna.

De kristna var i vanlig ordning uppde-

lade efter fromhetstyp. Utöver kyrkliga och frikyrkliga möter vi i katalogen från 1950-51 föreningen *Retro ad Biblia*, enligt katalogen en ”Gymnasistkrets för bevarandet av det västsvenska kristendomsarvet”, alltså en förening för elever – och blivande präster – som i vanligt tal skulle kallas ”schartauaner”. Sture Hallbjörner står som deras ombud i skolan. Jan Jansson, student 1952, berättar att Gerhard Rexius i Vasakyrkan hade ett ungdomsarbete och de som deltog där samlades i *Retro ad Biblia*, ”Åter till Bibeln”. Schartauaneerna ville inte vara med i KGF, som ansågs för liberalt. De höll sig för sig själva och gav sig en viss martyrstämpel, övertygade om att de var de enda som visade respekt för Bibeln.

Natura och Musikföreningen

Det fanns tydligen en uppdelning mellan latinare och realare när det gällde föreningar. Latinare höll till i kulturella och samhällstillvända föreningar. Då fanns inte allmänna linjen, så alla som inte siktade på teknisk eller naturvetenskaplig utbildning gick latinlinjen. Det är där vi hittar blivande författare men också politiker och humanister av alla slag. Reallinjens elever är medlemmar i naturvetenskapliga föreningen Natura. Det låter ålderdomligt men troligen ägnade den sig åt ungefär det som senare kallades Fältbiologerna. Ingen i presidiet har sedan blivit allmänt känd, trots att de förmodligen gjort lysande och viktiga insatser inom forskning och näringsliv.

Musikföreningen Musica lockade medlemmar från båda latin- och reallinjen. Föreningen hade en styrelse med många medlemmar i olika funktioner och en medlem ”utan funktion” enligt skolans katalog: Musikdirektör Torsten Holmsten. Det var troligen hans förtjänst att föreningen hade så många medlemmar. De har vitt-

nat om vilken glädje det var att få sjunga i skolans kör eller spela i skolans orkester under hans ledning. Han var organist och körledare i Vasakyrkan och där samlades skolans körsångare för att få sjunga under hans ledning.

Sekreterare i Musica var Lennart Hedwall, som hann vara aktiv i flera föreningar. Där återfinns också den ende förtroendevalde i skolans föreningar som kommer från realskolan under läsåret 1949-50, Gerhard Berg från 5a, en begåvad musiker som tyvärr dog ung. Han var framstående på många områden och vad jag minns höll han också morgonandakt för skolan vid något tillfälle. Gerhard Berg kom efter studenten till Lund där han också förirrade sig in i den nystartade blåsorkestern Bleckhornen, som bildades år 1956. Gerhard Berg finns med i deras annaler som en av pionjärerna.

Bleckhornen 60 år, (bild), heter en jubileumsskrift, som berättar om orkesterns tillkomst. Det var ett gäng, mest medicinare, som bestämde sig för att starta en blåsorkester. Bleckhornen har en lista på alla som varit medlemmar sedan starten och låga nummer är hedrande. Gerhard Berg har nummer 11 och enligt listan spelade han då tuba; det är mycket möjligt för han behärskade alla möjliga instrument. Pionjärerna samlades kring en skicklig musiker som blev deras ledare och åkte till Köpenhamn för att

inhandla kasserade blåsinstrument. Flera av dem hade aldrig spelat förut, så orkestern präglades från början av betydligt mer spelglädje än skicklighet. Förmodligen blev Gerhard Berg förskräckt när han märkte att endast fåtal av de övriga kunde spela för det står antecknat att han endast medverkat vid en enda spelning.

Skytteföreningen

Skytteföreningen och Idrottsföreningen hör också hemma på skolan. Namnen anger vad de sysslar med. Gymnastikdirektörerna Algot Hultén och Wilhelm Lindskog står med under skytteföreningen och Wil-

helm Lindskog också under idrottsföreningen. Skytte var tydligen viktigare för Algot Hultén. En av stöttepelarna i skolans skytteförening var Hans Dallas Dahlqvist, fortfarande en trogen vän av Hvitfeldtska. Han var medlem av skytteföreningens styrelse under gymnasietiden 1951 – 1957 och minns verksamheten med glädje och tacksamhet. Där lärde man sig hur en förening skall förvaltas på ett demokratiskt sätt, berättar han, och vad föreningar kan betyda för engagerade medlemmar.

Det var *mausergevär 6,5 mm, (bild)*, modell 96 som användes, berättar han vidare. Skolan hade några dussin gevär, som medlemmar fick låna hem och ha som sina egna. Skjutbanorna låg i alla delar av staden och Dallas kunde få cykla från Brödragatan i Örgryte till Högsbo med gevär över axeln och en stor låda med ammunition på pakethållaren. Det var en värdefull

transport. Ammunition kostade pengar och bidrag från olika organisationer täckte inte allt. Föreningen ordnade skoldanser för att få verksamheten att gå runt. Det var mycket som skulle klaffa med lokal, orkester och personal. Inträdet var en eller två kronor och efter en lyckad skoldans kunde Dallas få vandra hemåt under natten mot söndagen med en väska full av enkronor. Det visar vad en hederlig kassör betyder för en förening. Pengarna var snart omsatta i nytt material för skyttet.

Skolans skyttar tävlade mot andra skolor, först i Göteborg och sedan vid skolungdomens årliga tävlingar i Stockholm, där skytte var en av grenarna tillsammans med friidrott, segling och annat. De år som Hvitfeldtska blev landets bästa skola var det till stor del skyttarnas förtjänst. Dallas var också aktiv för att få andra intresserade av föreningen och fick bland annat förtroendet att varje år ordna en idrottsdag med skytte på programmet. Skytte var en gren som hade stor betydelse under tiden efter kriget, men det var mycket gemenskapen och tävlingarna som gav mening åt verksamheten.

Tog föreningen tid från skolan? Ja, kanske om man anser att all fritid under skoltiden skall användas för skoluppgifter, men Hans Dallas Dahlqvist ångrar inget av tiden i skytteföreningen, mer än möjligen att skyttet påverkat hans hörsel. Vi lär inte för skolan utan för livet och bättre skola för livet än föreningsverksamheten i skolan kan man inte tänka sig, avslutar han.

Christer Hedin, född 1939, student på Hvitfeldtska 1957. Religionshistoriker vid Stockholms universitet. Har varit lärare och radiojournalist, bland annat som chef för vetenskapsredaktionen vid Sveriges Radio. Disputerande 1988 i religionshistoria och är docent i livsåskådningsvetenskap.

SJÄLVDISTANS

*I Linköping invid kyrkan Sankt Hans
bodde en man med så stor självdistan
att varhelst han än for
på semestersejour
kom han fram någon helt annanstans*

– ULF HERRSTRÖMER

Hvitfeldtskas idrottsgård

BO ENEROTH

Vi hade en gång en idrottsgård! Troligen fanns den kvar till åtminstone 1956. Jag minns ett besök, om det var i 1⁵ kanske 2⁵. Bara bussresan dit från skolgården, den pampiga gården som stod där på höjden som en gammal vikingaborg och spred mystik och stämning. Så sprang man runt iförd skolmössa (grön eller röd bård) och vindtygsjacket. Under överinseende av någon av våra gymnastikdirektörer, kanske "Gurka" (Vilhelm Lindskog), som upplevdes som en sträng men snäll farbror av oss "smågröl", lektes vikingainspireerade idrottslekar. Han, Gurka, hade varit med från början – redan 1931. Kom från Västerås – gurkstaden, som man sa - och körde HD med sidovagn!

Sedan choklad ur medhavda termoserna och ostmacka...Vi slog oss ned på en upp-

lagd eka vid stranden. Öxsjön krusades av några vindkast. Detta var strax innan TV-åldern tog sin början i landet.

Det var då och den stolta idrottsgården

som restes 1931 skulle alltså få finnas kvar dryga 25 år i läroverkets ägo, på den tiden en lång period. Upplevde hela 30-talet och andra världskriget – oförblommerad. Från början kallad Latinläroverkets - blev den sedermera Hvitfeldtskaläroverkets Idrottsgård vid Öxsjöns norra strand. Och fortfarande finns byggnaden kvar. Samma läge – men annat innehåll. Den lär ägas

av en f.d. Hvitfeldtare, en byggmästarson som lär tillhöra miljardärernas exklusiva skara! Öxsjön ligger där lika spegelblank som då för tiden.

En läroverksreform i början av 30-talet avsåg bl.a. att tillgodose ungdomens fysiska fostran "genom beredande av nödig sammanhängande tid åt lek och idrott eller överhuvud åt stärkande friluftsliv i form av utflykter i skog och mark, exkursioner eller praktiska arbeten i det fria". För att tillgodose detta infördes 15 idrottsfriluftsdagar under läsåret för läroverken i landet. Tänk om någon i Sverige av 2019 umgicks med sådana tankar! Men vem vågar föra krig mot paddorna och skärmarna...

Men hur skulle man kunna ge ett innehåll till dessa friluftsdagar som uppfyllde

syftet. Jo, kom man på. Genom att skaffa sig ett eget område "där pojkarna fritt och obehindrat utan men för sig själva och andra kunde idka friluftsliv och idrott". Med en sådan målsättning kunde ju inget fal-lera! Hur våldsamma var lekarna?

Vid denna tid fanns vad som beskrivs som "storslagen enskild offervillighet", donatorer eller mecenater kanske man kunde kalla dem – de var helt enkelt f.d. elever för vilka det gått väl i livet och som önskade stödja sin gamla skola...Hallå var finns ni idag, snåljäpar!

Läroverket kunde således förvärva ett markområde, som nästan var 2,5 hektar "... mitt inne i skogen å hemmanet Öxeryds ägor i Lerums socken vid den vackra Öxsjöns norra strand". Till området hörde också en holme och tvenne skär om 1.380 kvm. Vidare berättas att området gick att nås med järnväg, en 20 minuters järnvägsresa från Göteborg (75 öre t/r för minst 30 lärjungar, 50 öre för större antal, till stationen i Lerum) och sedan en 45 minuters uppfriskande promenad. Jojo. Det gällde att vara spänstig!

"Här har på en höjdplata med fritt och soligt läge ett stycke från stranden med fasaden mot sjön har uppförts en byggnad, vars utseende framgår av bifogade bilder, den består av ett mittparti i en våning, flankerat av sidopartier i två våningar, och innehåller en 12 mtr lång och 8.19 mtr bred storstuga med öppen spis, avsedd till samlingsrum för eleverna, samt på nedra bot-ten kök och tre sovrum med britsar för pojkarna och i övervåningen ytterligare två sovrum för pojkarna och två rum för lärarna. Ett 60-tal pojkar kunna således här övernatta."

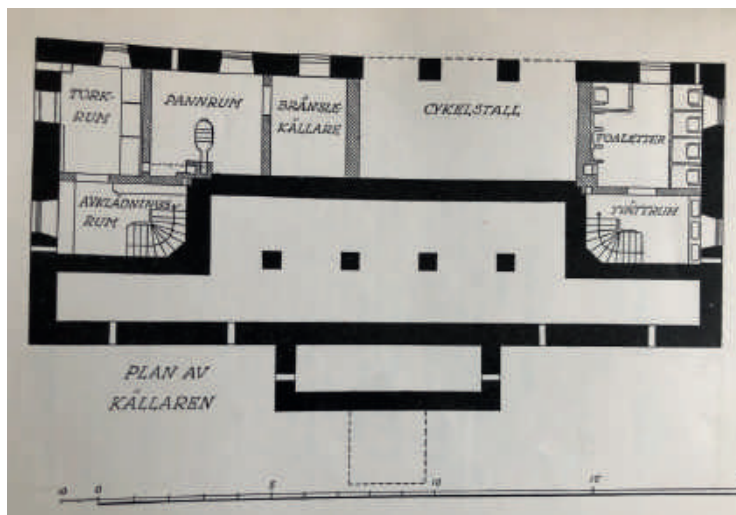

Vidare, i källaren inrymdes fullständig toalettavdelning,

pannrum, kolkällare och torkrum. Under själva storstugan fanns utrymme för cyklar m.m. speciellt observeras: *”värmeledning och elektriskt belysning är införd, och vatten pumpas, med handkraft upp i en cistern, från vilken det ledes ned till köket och toalettavdelningen.”* Detta låter som en lärd person uttryckte det: Kuckumafen!

Men det finns mer: *”Genom utfyllning och dränering har vid stranden utvunnits ett större kajområde, där hamn grävts och ett 12 mtr långt och 4.60 mtr brett båthus uppförts, vilket redan nu inrymmer två större båtar, en mindre eka samt en präktig Canadakanot”*

För dagens chica populas med hus och hemman både här och där och söderut (ingen nämnd - ingen glömd) kan tillfogas: *”Utmärkt badplats med härlig sandbotten och långgrunt vatten finns utefter hela stranden, och för de större och mera simkunniga pojkarna skall badplats anordnas på holmen i Öxsjön.”*

Om vi nu säger ”på den tiden”, i enkelhetens landskap, var människan kanske lyckligare än nu, men knappast materiellt rikare.

Det kulturella kapitalet var viktigare än det materiella har vi kunnat konstatera tidigare i denna Årsbok (Sista sidan, 2018), åtminstone för dem som inte belastades av klassresans skavsår! Man drabbades aldrig av dåligt samvete för klimatförstöring, rasism, ojämnlighet (ordet var väl inte uppfunnet då), hbtq och andra bokstavskombinationer...

Man kunde samlas till ett projekt som idrottsgården; rektor, lärarkollegiet, eleverna och alla de f.d. elever som direkt fixade till såväl pengar som utrustning, en del hemsnickrat bl.a. av eleven Knut Rhedin i III a.

Kostnaden för hela projektet redovisades som Kr 48.551:71, varav Arkitektarvode och ritningar Kr 2.245:-.

Allt detta har möjliggjorts genom enskild offervillighet, i det att Direktör Gustaf Werner med sedvanlig välvilja och storslagenhet ställt 50.000 kronor till förfogande.

Om någon undrar så motsvarar detta i dag minst 5 miljoner kronor. Rektor Gustaf Mellén skriver vidare: *Till Direktör Gustaf Werner, som med sitt varma intresse för friluftsliv och nitälskan för*

ungdomens sunda utveckling genom sin storartade och frikostiga gåva förhjälp till läroverket till detta redan så högt uppskattade idrottshem, som för generationer framåt kommer att vara latinpojkarna till gagn och fromma...

Hur uppfattar vi detta idag? Ett projekt som drevs samfällt mellan skolan och dess olika intressenter; elever, lärare, tidigare elever och som drevs till färdigställande och aktiviteter under minst 25 år. Vad lärde man av detta? Hur upplever vi det idag?

Även små projekt som väl Idrottsgården får anses vara fyllde säkert en viktig funktion mellan föräldrar, lärare och elever – beskrivningarna frustar av entusiasm och laganda för genomförandet. Även de som skänkte pengarna såsom Gustaf Werner tycks ha omfattat projektet med stolthet.

Så här kan vår miljardär vandra längs stranden och kontemplera; här badades det bland skolungdomarna från läroverket på höjden för 90 år sedan ....

En livslång kärlek, varvad med några journalanteckningar, hittills opublicerade

RAGNAR SJÖGREN

En livsavgörande bussfärd

53:an, flaggskeppet i Göteborgs stolta bussflotta, stånkade sig uppför Hisingsbron, den där äkta, med klaffbro. Det var en tidig måndag i november. Det hemska kriget var antligen över så bussen var sprillans ny med ett elegant bord över växelådan, mellan föraren och förstaklasspassageraren. Och denna, den mest förnäma av resenärerna, det var jag.

Normalt spejade jag som brovakt ut över hamnen, ända från Frihamnen med alla fruktbatarna med det märkliga efterkrigsfenomenet, de lika omogna som smaklösa bananerna, ända bort till Masthuggskyrkan, nu efter kriget desarmerad eftersom den inte längre var ett avslöjande sjömärke för utländska flottor att sikta in sig mot.

Men idag var inte vilken måndag som helst. Bussföraren, den trosvisst inbitne socialisten Harry, hade med sina politiska ambitioner lånat ut sin Ny Tid. Med den illitterates osvikliga säkerhet hittade jag fram till Sportsidan. Iögonenfallande var en bild på en målvakt. Som en formfulländad linje mitt ute i universum svävade han, parallellt med överliggaren. Mellan sina gigantiska nävar hade han klistrat läderkulan. Och under denna heroiska luftfärd satt kepsen som gjuten på hans brittiskt ädla huvud.

Jag var väl medveten om att jag inte fick störa Harry under hans tjänsteutövning. Samtal med Föraren inte bara undanbads,

de var strängeligen förbjudna. Så det var bara att ge sig till tåls. Tids nog skulle vi angöra vår ändhållplats, Lilla Bommen, idag Kulturcentrum med Opera, Läppstiftsskyskrapa med Stiftshärbärke och Gud vet vad, då Slumkvarter med inte särskilt glada glädjeflickor och ett nergånget Frälsishärbärke, som dock nog så kristligt erbjöd nattligt tak över samhällets olycksbarn, de av mankön.

När Harry elegant parkerat vårt ekipage kunde han berätta att rubriken talade om "En Äkta Vargamålvakt". Bert Williams hette han och lagets namn var Wolverhampton - med smeknamnet Wolves. Det betydde Vargarna. Så det var därför, förtydligade Harry, som man skrev om Vargamålvakt. Jag var än mindre då än nu särdeles intellektuell men jag tyckte ändå att jag förstod att det strikt journalistiskt var lika begåvat som göteborgskt välfunnet.

Och denna bild har följt mig genom livet. Jag kan när som helst plocka fram den och blir då med ens litet gladare. Den bjuder mig ett fint hopkok på barndomen, dess känslor och drömmar. För drömmar, det hade jag.

53:ans upptagningsområde – ett kulturlandskap av rang

Det bör nämnas att 53:an på sin färd från Säve socken mot stadens viktigaste bom ringlade sig fram längs Kvillebäcken, idag mest känt för s.k. skjutningar och annat elände. Insprängt bland de för tiden typiska småindustrierna låg det toppmoderna Centraltryckeriet, Edwin Ahlqvists hemvist. Edwin minns vi ju framför allt som Ingemar Johanssons manager men han hade mer än en sträng på sin lyra. Han gav också ut uppbyggliga sporttidningar, bl.a. Rekordmagasinet. Denna förnämliga publikation var som Min Melodi, fast för pojkar, med särskild inriktning på de gossar som ännu sluppit inträda i puberteten

med dess speciella känslostormar. Personligen hade jag inga problem att när som helst drömma mig bort till helt osannolika bragder inom varje tänk- och otänkbar idrottsart.

svårighet för den arma skolfröken att fullt ut följa varje elevs förkovran, inte minst min. Det hade, vill jag betona, alltså inte på något vis att göra med hur jag var funtad å huvudets vägnar – för att tala med vår

53-an för ankar vid Lilla Bommen

Rekordmagasinet gav god näring åt mina drömmar och gjorde dem än ljuvligare. Och mina drömmar kunde också, på ett något förbryllande vis, blandas med medeltida äventyr, inspirerade av Edwins evighetsföljetong om Per Stigman och hans tappra bedrifter, enligt senare litteraturforskning en ungdomsvariant av Vilhelm Mobergs försvarsuppförande ”Rid i natt!”.

Om minnen kan man vara osäker – även om det ju faktiskt inte är så livsviktigt om detaljerna ibland råkar bli lika snurriga som den gamle man som här skriver ner vad han tror att han minns. Dock råder inte någon osäkerhet om detta, att bussminnet är från just 1947. För den hösten kunde jag fortfarande inte läsa – men 1948 så!

För jag hade gått första förberedande i byskolan på Hisingen, inte långt från 53:ans ändhållplats. Att jag under första skolåret inte – i strid mot då gällande Skolförordning – tillgodogjort mig innanläsandets märkliga konst tillskriver jag uteslutande det faktum att vår skola var en s.k. B-skola med första- och andraklassare i samma klassrum - med därav följande

gamle Finansminister Gunnar Sträng.

Vår byskola lades ner efter mitt första år. Det finns inga dokument från Säve Skolfullmäktige som entydigt styrker att beslutet baserades på mina och klasskompisarnas resultat i 1947 års PISA-mätning. Men nästa läsår bussades vi hur som helst till storstadens fina skolor med deras förnämliga pedagogik. Så redan innan det blivit sommarlov efter skolår numero två behärskade jag stora delar av alfabetet. Och stavade mig nästan alldeles själv, om än nödortfigt, genom Sportsidans rubriker.

Vargflockens härjningar under det senaste halvseket

Jag skall inte trötta Dig med alla detaljer om mina engelska Fotbollsvargars bedrifter under den lilla evighet som därefter förrunnit. Jag skall försöka inskränka mig till ett antal s.k. hichlights (på svenska highlights). De kanske inte fullt ut speglar samhällets utveckling men i alla fall någotsånär min egen, några av mina vänner hävdar närmast obefintliga, från åttaårigt gossebarn till åttioårig farbror.

År 1949 hemförde mina hjältar den ädlaste av alla troféer - FA-Cuppokalen. Finalen spelades traditionsenligt på Wembley, fotbollens förnämsta helgedom, lördagen den 30 april. Eftersom söndagen

Bert Williams – universums vackraste linje

den 1 maj – med nutida något förbryllande, närmast självutplånande terminologi inom medievärlden – var ”tidningsfri” dröjde det till måndag eftermiddag innan jag fick ta del av resultatet. Denna väntan var nervpåfrestande eftersom jag tvingades fördriva tiden i sjuksängen med en jobbig feber. Som sensibel åskådare, om än i fjärran land, led jag uppenbarligen av en präktig rampfeber.

1950-talet blev en glansperiod för mina engelska vänner. Mina söner har en benägenhet att skoja om denna min något egna engelska sjuka. Den äldste har t.ex. berättat för mig att de stora europeiska fotbollsturneringarna då tillkom enkom för att det samlade Europa skulle ha en liten men dock chans att utmanövrera Mästarna från Wolverhampton. Mina forskningar på Wikipedia har dock givit vid handen att så inte var fallet. Sonen driver uppenbarligen med sin gamle far.

Så några ord om mina egna bemödanden på fotbollsplanen. Dessa skulle dock helst förbigås med tystnad. Tyvärr, jag var nämligen på samma gång pinsamt osnabb som jag var något rundnätt. Förutsättning-

arna var alltså inte de bästa. Dock – i alla fall som jag minns det, jag var en hejare på att skjuta straffar och frisparkar. Eller är det möjligen min inneboende Per Stigman som så talar till mig efter alla dessa år? Jag tror dock att jag minns att den sedermera så berömde FN-mannen, Jan Eliasson, vid ett tillfälle sade till mig efter en av otaliga frukostrastmatcher på skolgården: ”Hur gjorde du för att pricka just den där lilla luckan?” Eller var det möjligen så här – att Jan Eliasson redan som liten gosse hade utvecklat sin förmåga att med glatt uppmuntrande tillrop få till stånd ett positivt umgängesklimat, så välgörande för

diplomatiska uppgörelser?

Efter denna något egotrippade utvikning bär det åter av till Wolverhampton. Under det följande halvsekle var det ömsom vin och ömsom vatten. Så är det ju för alla oss varelser på jordklotet, antingen vi är däggdjur av människosläktet eller andra rovdjur, som t.ex. engelska eller svenska vargar. (Just de svenska vargarna har under senare år fått erfara hur lätt man hamnar i opinionernas virvelvindar med därav följande problem; avståndet är inte långt från människornas kärlek till deras hat.) För mina engelska Fotbollsvargar har tillvaron varit bara aningen bättre. Nyligen fick de sålunda kämpa i den engelska gärdsgårdsserien. För mig innebar det tyvärr att jag inte på söndagsmorgonen i tidningen kunde avläsa utfallet av lördagens ansträngningar.

Men så 2017 – då hände det saker. Plötsligt var Vargarna tillbaka i den näst högsta serien - och till allmän förvåning vann de överlägset. Inför deras efterlängtnade återkomst 2018 till Premier League stannade Världen upp. Vi kände alla den spända förväntan, i alla fall vi experter inom Fotbollsvärlden.

Premier League är idag oomstritt världens bästa fotbollsliga. Sex lag, med snusktigt tjocka plånböcker, utgör eliten - The Big Six, tre från London, två från Manchester och så LIVERPOOL, mina söners lag. (För familjefridens skull övergav jag för övrigt på den svenska sidan redan för fyrtio år sedan mitt gamla lag, Blåvitt från Göteborg, för att ansluta till sönerns, de gulsvarta AIK från Solna. Men på andra sidan Nordsjön, där skulle ett sådant svekfullt beteende vara mig otänkbart; Wolves for ever!)

Att av de övriga fjorton lagen i Ligan, de Fattiga Kusinerna från Landet, bli "Best of The Rest" är en sann bedrift – och en stor ära. Och denna ära är just vad Wolves vederfors i våras. Och hade vi inte schabblat litet då och då med en massa onödiga förluster mot de sämsta lagen så hade våra segrar mot flertalet av The Big Six fört oss mot ännu högre höjder! Om man som jag gärna anlägger en moralisk aspekt på tillvaron så kan man tveklöst se oss som The Champions!

Nuno Espírito Santo blev hedersdoktor vid Wolverhamptons Universitet

Hemligheten bakom framgången är ledaren, Nuno Espírito Santo, en (enligt Eva jättesöt) portugis från ön São Tomé ute i Atlanten, söder om Ekvatorn. Nuno har lockat till sig ett antal små portugiser som på sina spröda ben snubblar med sig bollen, rakt igenom tarvligt hårdföra försvar - ända in i mål!

Helt rättmätigt har därför Nuno nyligen promoverats till hedersdoktor vid Wolverhamptons Universitet. Som Rector Magnificus så fint uttryckte det vid installationen, då Nuno premiärstoltserade som akademiker av rang i sin guldtofsprydda medeltidsmössa: "Nuno, Du har givit grånade farbröder - och då inte att förglömma ett antal vikingar på andra sidan havet - glädjen att få stappla tillbaka in i den skimrande barndomen. För Du har låtit dem återuppleva glansperioden från det stolta femtiotalet. Kort sagt, Du har - som jag gärna vill tro att Ditt poetiska namn förpliktigar Dig till - givit dem hopp om ett bättre liv."

En kanske inte helt näringsriktig lunch

Och här sker en blixtsnabb scenförändring som flyttar berättelsens fokus från Midlands, Fotbollsvargarnas hemtrakter, till min enkla person. Jag måste ju leva upp till rubrikens utfästelse om sensationella journalavslöjanden.

Det var lördagen den 27 april. Efter gängse helgpromenad åt Eva och jag en god men kanske inte alltigenom näringsriktig lunch. Mot mina renlevnadsprinciper festade jag nämligen till det och garnerade kaffets skummade toppmjök med en delikat blandning av kanel och socker, som en liten helgkaka. Till detta intogs den traditionsenliga smörgåsen med en utvald klassisk hårdost och en väl tilltagen skiva medvurst (gammalgöteborgska för rökt korv). Excesserna ursäktade jag med att jag på eftermiddagen medelst televisionen skulle få se Wolves ta en viktig revansch mot Watford efter den snöpliga förlusten i FA-cupens semifinal; man hade ledningen med två mål mot noll när bara tio minuter återstod - men sedan gick allt fel, bollen är som bekant rund.

Matchen skulle börja klockan fyra. Som alltid inför matchstart var jag aningen

echaufferad – men tyvärr litet mer än så. Jag mådde faktiskt inte särskilt bra. Hade kanelsockret ställt till det? Jag vet inte riktigt varför men plötsligt hade jag bitt Eva att ta fram den gamla Saaben ur vinterförvaret för att köra mig till Akuten. Dock, jag hade naturligtvis först kontrollerat att Matchen skulle komma att spelas in för uppspelning samma kväll.

På Akuten

Vid inskrivningsdisken hade jag svårt att komma till min rätt. Den barska damen bakom de dubbla pansarglasen verkade närmast inställd på att avhysa mig. Hon tittade uppfordrande mot vakterna. Dock, till slut blev jag insläppt till väntandeskaran, lika voluminös som i medias skräckreportage. När det så småningom blev min tur tog en liten flicka ett EKG. Innan hon ens hade avslutat denna övning var rummet fullt med änglar i vitt; vi var nämligen uppkopplade mot diverse specialister. Alla hade nu sin egen viktiga uppgift, t.ex. att ge mig den ena eller den andra tabletten. Med ett allt mer stegrad röstläge försökte jag förklara problemet för dem - jag hade fått i mig för mycket kanelsocker. Deras intresse var mindre än måttligt. I stället drog det vita följet i ilfart iväg med mig genom sjukhusets virrvarr av korridorer – precis som Du har sett hur de gör i televisionens otaliga sjukhusfiktionser, inte sällan om kärlek på lasarett, antingen den är av det botliga slaget eller av det motsatta.

Ändhållplatsen visade sig vara en prydlig operationssal, högkvalificerat bemannad. När jag skulle lyftas över från rullvagnen till operationsbordet hade jag sinnesnärvaro nog att ta befälet. Som sagt, jag vet ju en hel del från televisionen, bl.a. hur livsavgörande den samordnade insatsen är. Jag kände mig därför nöjd när jag fick hela gänget att samstämmigt följa mitt kommando: On my count!

Doktor Jonas förklarade för mig: ”Du har just nu en hjärtinfarkt. Jag är dock säker på vad jag kommer att behöva göra.” Och han hade rätt. Från handleden (min, inte hans) smög han in ett litet verktyg som han genom en blodåder flyttade ända upp till hjärtat. Där hade blodet täppt till omloppet - och tack och lov, det handlade inte om kanelsockersörjan, det försäkrade han mig efteråt. Det stoppande hindret undanröjde den rådige Jonas medelst en liten sprängning, ungefär som när jag som pojke lekte med fördämningar i bäcken hemma på Hisingen. Jonas nästa åtgärd var att stoppa in ett litet rör, som ett armeringsjärn, för att hålla flödet porlande. Vilken väg- och vattenbyggare hade han inte kunnat bli, denne Jonas? En sådan gosse hade nog tagit sig igenom Hallandsåsen på en kafferast.

Och där låg jag och tänkte på – ja vadå? Hur man från en sekund till nästa kan bli så otroligt utlämnad till andra människor. Och hur skönt det är att få vara det. Normalt oroar jag mig för allt och ingenting bland tillvarons små och något större bekymmer. Och mår dåligt av det. Vilken befriande känsla att nu inte behöva, än mindre kunna, göra något själv. Och att inte behöva göra ett enda eget val.

Våra reaktioner blir ju i ovana situationer ofta litet märkliga. I mitt fall blev det så här; jag hörde plötsligt mig själv säga: ”Håhåjaja.” Det tyckte jag tydligen var en relevant sammanfattning av den omtumlande situationen. ”Ragnar, sade Du något?” undrade doktor Jonas. Litet generad fann jag mig föranlåten att be om ursäkt för att jag inte uttalat något mer intressant än jag faktiskt gjort. Fast, ärligt talat, bakom mitt mummel rymdes mer än jag orkade formulera. Och det var nog bäst så!

Den ansvarskännande doktorn med chefsstatus från akutintaget (som jag skam till sägandes inte minns namnet på) hade åter anslutit för att ta del av resultatet av

de samordnade ansträngningarna. Jag berättade, nu något omtöcknad, för henne att jag i alla fall inte missat att spela in Matchen. När hon fick klart för sig att det handlade om Wolves sade hon: ”Spela in, det skulle jag bara ha gjort om det varit Spurs.” Om Du inte känner till det kan jag informera Dig om att Spurs är Fansens smeknamn på Tottenham, en av The Big Six. Så olika vi människor ändå är! Men man kan ju tycka om dem ändå!

Lång natts färd mot gryning

Sedan följde en lång natt. Jag var faktiskt ensam på Lyxavdelningen, nummer 70, Hjärtövervakningen. Hjärtat var uppkopplat till ett antal av experternas närmast futuristiska maskiner som larmade uppfordrande vid minsta egendomlighet. Sålunda stod plötsligt tre vitrockar runt mitt läger. När jag berättade att jag mår bra blev de lättade. Enligt en av datorerna mårde jag nämligen jättedåligt. Stolt kunde jag då visa dem hur jag genom att vifta på vänster lilltå, ett av mina få bravurnummer genom livet, kunde få en av kurvorna att utföra förbryllande konster. Det var nog då de gav mig litet extra morfin; inte ens ryggen kände jag nu av. Så husbehovsodling av hasch skall bli min melodi.

Sova var inte lätt så jag följde P1:s program. Ett behandlade gamla svenska pinsamheter – från femtiotalet, bl.a. om skandalerna, inte minst av sexuell natur, kring gamle kungen, V-Gurra. Plötsligt hajade jag till. I utkanten av en riktigt dubiös historia figurerade tydligen en udda person, Torsten Sjögren. Att jag skulle behöva bli påmind om detta, denna besvärliga natt. För Torsten var min Pappas Storebror, professor i psykiatri vid Karolinska och som sådan ofta anlitas att skriva intyg om graden av dårskap hos diverse rättstvistande (intygen förhoppningsvis korrekt arvoderade – och beskattade - enligt So-

cialstyrelsens gällande förordning). Borde jag uppleva P1:s påhopp på min för Samhället så nyttiga Farbror som en kränkning av hela vår fina släkt med dess anor från Västgötaslättens bondebygder?

Nej, tack och lov inte. Så modernt lättkränkt var jag inte, allra minst i min aktuella, högst ovanliga situation. Betecknande var två fenomen, det första som jag nyss nämnde, att jag njöt av att ha fått överlämna mig med hull och hår till den s.k. professionen. Det andra fenomenet – om jag nu får nyttja ett så högtravande ord – var iakttagelsen att samtidigt uppleva hur hänvisad jag var till mig själv. Jag var fullständigt ensam, innesluten i mig själv, på ett icke på något vis enbart obehagligt sätt.

Där låg jag och tänkte på mitt liv – och en mängd olika människor i det. Nattetid tvingar mig min rygg att göra så ganska ofta så hjärnan är – i alla fall på den punkten – som en nyoljad dator. Och då går det undan. Familjen, släktingar, skolkamrater, vänner, även av flickslaget, passerade revy, snabbare än blixten. Och i mitt nedtonade stämningsläge var det behagligt att låta detta ske med ett antal förmildrande filter påslagna. Inga tillkortakommanden, pinsamheter, skärmytslingar eller handgemäng tilläts poppa upp. Och solen den sken!

Det var faktiskt för mig en stor glädje att spela upp just den snabbrepsen av mitt liv – med bara de bästa bitarna, dessutom inte mer förskönade än att de fortfarande bar trovärdighetens prägel, bland människor som jag hyser varma känslor för. För det gör jag tack och lov för alla (utom en handfull antagonister från arbetslivets bråk) som jag har fått stråla samman med under min levnads vandring.

Den utskällda vårdapparaten - och dess berömvärda insatser

Och så plötsligt var det en ny dag – söndagsmorgon, den 28 april, på dagen sex-

tioett år sedan min examen på Hvitfeldtska (och etthundratrettiosju år sedan min Farfar Vilhelm tog studenten där).

Redan i ottan dök han upp, Övervakningsöverläkaren Peter, för att önska mig en god fortsättning på livet. Detta skulle de närmaste dagarna utspela sig på en helt vanlig hjärtavdelning, utan lyxstatus. Och där var det ett liv och ett kiv - trots vilodagen. För redan på tisdagen var det dags för Vårens Ankomst med dess efterlängtnade storhelg, Valborg och Första Maj. Och alla vi sjuka, vi ville naturligtvis få åka hem. Så dessa dagar undersöktes jag i ett svindlande tempo på både korsan och tvärsan, turligt nog i alla väsentliga avseenden av Chefen själv, doktor Mattias. Så efter den klassiska sjukhuslunchen, dagen till ära förgylld av några tillbehör med Valborgsmässoprägel, var det dags; jag fick pallra mig hemåt, glatt trallande på vårvinterns käcka sånger. Och påmindes om ungdomens da'r.

Det kan dock vara på sin plats att i denna närmast glättiga skildring av livet på sjukhuset även försöka anslå en aningen mer allvarlig grundton – även om jag befarar att uttryckssättet riskerar att bli mitt gamla vanliga; ränderna har svårt att gå ur. Men jag menar verkligen vad jag nu säger att det är värt att betänka att långt ifrån alla åkommor är särskilt enkla att hantera för Mattias, Jonas och deras många systrar och bröder på sjukvårdshierarkins alla nivåer. Ett exempel; två nätter fick jag - enligt Skatteverkets definition om viste för dygnsvilan – tillbringa på en oantastligt jämlik och könsneutral sal, på Avdelning 94. Bakom skynket vid sidan om min smala brits låg Berit. (Datainspektionen har naturligtvis i sin visdom ålagt mig att döpa om henne, annars drabbas jag av ett ruinerande vite). Stackars Berit verkade befinna sig i Helvetets förgård. Hon led alla dess hemska kval. Nätterna igenom ömsom yrade, grät, skrek och svor

hon. Efter rondens sista dagen anslöt sig en kirurg, Knut Knivskarp. Genom mina nödortfigt nytvättade öron lyckades jag avlyssna hans och Mattias konversation. Berit hade tydligen, utöver sin hjärtproblematik, drabbats av en extremt sällsynt skada, av skelettyp. Knut berättade för den häpne Mattias vad han planerade, ett ingrepp som tydligen helt nyligen upplevt sin premiär i USA. Knut skulle nu tillgripa det såsom enda återstående utväg. Det sista jag upplevde av Berit var hur hon, under svåra plågor, tvättades och rullades iväg till Knut Knivskarp för att med honom fira Valborg på ett annorlunda sätt.

Hur den olyckliga Berits operation avlöpte vet inte jag. Så totalt uppfylld av min egen situation var jag att mina tankar enkom kunde omfatta min egen persons glada hemgång. Vid utgången snubblade jag faktiskt i min iver, utlöst av min heta längtan till det egna hemmet, över en man som stödde sig på något som jag, troligen felaktigt, uppfattade som en kvast av renhållningskaraktär. I mitt något upprymda tillstånd kramade jag om den förvånade mannen och framförde allas vårt tack för hans insatser. Yngste sonen, som blev vittne till detta, påpekade att jag, som så ofta genom livet, kunde ha dragit förhastade slutsatser. Sonen sade att den häpne mannen å sin sida troligen reflekterade över hur fint det svenska samhället tar hand om sina mest utslagna, även de lätt förvirrade. Min totala apparition var nämligen densamma som jag uppvisat tre dagar tidigare, då jag försökt tränga mig in på Akuten – en rörig åldring med aningen fläckiga mysbrallor och lätt fransad fladdernellnattskjorta.

En riktigt bra doktor

Doktor Mattias var för övrigt väl värd sin egen passus i mina journalanteckningar.

Mattias var en sådan doktor som vi vill se fler av. Jag noterade t.ex. hur han un-

der en rond gjorde allsköns iakttagelser, faktiskt även om städvagnens utrustning. Därvidlag påminde han mig om min gamla pappa. Jag vet t.ex. att när Pappa under en rond en gång testade hållfastheten hos ett trappräcke så utbrast Rosa, en av de inte allra mest friska av hans mentalpatienter - men kanske en av de klokaste: "Den mannen är inte läkare, han är byggnadsinspektör." För detta har jag senare i livet fått mig berättat av en då mycket ung och tillika trovärdig sjuksköterskeelev som blev åsyna vittne.

Doktor Mattias förstod att lätta upp stämningen då han ultraljudsundersökte mitt hjärta. Han ställde frågan om längd och vikt. Mitt rappa svar med de efterfrågade två faktauppgifterna utlöste följdfrågan: "Och vilket är vad?" Han hade troligen varit klok nog att skämta på det viset med många nervösa patienter - och därmed lyckats få deras hjärtmuskel att slappna av.

Under själva undersökningen noterade jag dock att Mattias såg bekymrad ut. Lätt ängslig kunde jag inte avhålla mig från att utbe mig om en underhandsrapport. Han bad om ursäkt och förklarade att han var väl medveten om denna brist i hans utövning av läkarkallet; för, tyvärr, han såg just så bekymrad ut när han koncentrerad tog sig an en krävande uppgift.

Eftersom jag hade några månader kvar till min åttioårsdag hade jag turen att få ingå i Mattias nästa forskningsprojekt - om olika orsaker till hjärtinfarkt. Du inser naturligtvis att Mattias inte kan bli nöjd med sin forskning om han inte låter den omfatta även min känsliga kropp. För egen del utgår jag från att jag därmed sent omsider skall förlänas det Nobelpris i Medicin som jag så länge gjort mig förtjänt av. Du anar nog vilka banbrytande iakttagelser som jag under åren gjort vid mina funderingar kring den egna kroppen, dess

våndor och tillkortakommanden. Och på den stora Prisdagen i december 2021 kommer jag inte att vara småsnål. Visst skall Mattias få en eller annan procent av priset.

Jag vill gärna understryka - reservationslöst - att vården på Danderyds Sjukhus (som faktiskt flera år fått utmärkelsen som vårt lands bästa hjärtvårdare) har varit imponerande, inklusive all eftervård av fysisk och faktiskt också psykisk art. Skall jag tro media, vilket jag egentligen aldrig gjort, gör eller kommer att göra, så är det väsentligt roligare att vara en hjärtkrank åldring än en liten blivande baby som pockar på att få ta sig en premiärtitt på dagens ljus.

Om minnandets bedräglighet

Jag snuddade i början av detta aktstycke vid minnandets komplicerade irrfärder. Jag har ett belysande exempel på hur fel den gamle mannen ofta har, även när han är så där bergfast förvissad om sin minnesbilds äkthet. Exemplet har anknytning till fotbollsvärlden så därmed har det kvalificerat sig för att vara med i denna litania.

Jag blev ju aldrig en berömd fotbollsspelare - och där ljuger faktiskt inte mitt minne. Men jag var road åskådare, inte bara på distans på andra sidan Nordsjön, utan också hemmavid. I åren runt de tjugo gick jag ofta på Ullevi, gärna tillsammans med Sture Hegerfors, signaturen H-fors i GP. För Sture och jag hade roligt, vi tyckte om att skratta ihop åt den galna värld som vi redan då upplevde. Och försökte sätta ord på galenskapen.

För någon tid sedan läste jag i DN om en match för evigheter sedan. Jag mejlade till Sture:

Sture! Ovanstående länk till DN:s sportsida väckte minnet av ett värsligt besök på Ullevi i april 1959 tillsammans med Dig. För jag vill gärna tro att det var just den matchen som artikeln berättar om - då

Ove Ohlsson blev vinnare i den nu mer än halvsekelånga tävlingen om snabbaste premiärskytt i allsvenskan.

Eftersom Ove Ohlsson var i kalasform blev det ett antal snygga mål. Du var som så ofta GP:s utsände. Så efter matchen bar det av till näraliggande GP där Din analys resulterade i rubriken: Fiskar-Ove nätade. Vilket Du illustrerade med att nätmaskorna stod som en strut. Jag tror att jag minns att Du lät något litet bevis på min medverkan smyga sig in i bilden.

Gamla hågkomster är nästan alltid roliga! Ragnar

Men, tyvärr, inte ens året var det rätta. För Sture svarade, på sitt koncisa, underfundiga och livskloka sätt:

Käre Ragnar, man minns sällan alldeles rätt efter alla dessa år. Så här såg teckningen ut den 5/5 1958. I den lilla rutan till vänster står det R.S. Allt gott! Sture

Lånta fjädrar - återigen

Här sätter jag punkt för detta skriverseri. Som ofta när jag vill verka extra klok lånar jag orden från någon annan, denna gång från Job. För en massa år sedan skrev han: "Sjuttio år varar vårt liv, åttio, om krafterna står bi. De flyende åren är meningslösa möda och slit, snart är allt förbi, och vi är borta. Lär oss hur få våra dagar är, då vinner vårt hjärta vishet."

Kanske kunde vi unna vännen Job att ha fått vara litet gladare och inte fullt så mörk i sin syn på livet, faktiskt en riktig dysterkvist. Men den insiktsfulla visdomen kan han aldrig fränkännas, den har vi anledning att avundas honom. Så det var kanske Jobs ord jag borde ha tänkt på, där på operationsbordet. Men, tyvärr, jag skulle fara med osanning om jag nu hävdade att jag kom ända dit i mina funderingar. Och det vet Du, att ens slira på sanningen det vore mig främmande.

Ragnar Sjögren bidrog i Årsboken 2012 med "Hvitfeldtska, Farfars skola - och också min". Ragnar påpekar att hans utveckling efter 2012 inte ger anledning att ändra på den gamla presentationen:

Ragnar Sjögren tog studenten på Hvitfeldtska 1958, latinlinjen. Liksom dusintalet framåtsyftande gossar från den studentklassen gick han sedan på Handels-högskolan. Han arbetade under många år inom reklambyråbranschen. De sista tjugo åren av arbetslivet verkade han som ekonomisk rådgivare - i tidens anda - under mottot: "Har Du inte haft ekonomiska problem tidigare, vänd Dig med förtroende till mig!"

Latinlektor i Jesusdebatt – fick stöd av Viktor Rydberg

CHRISTER HEDIN

Från 1853 var Nils Wilhelm Ljungberg lektor i latin och grekiska vid latinläroverket i Göteborg. År 1861 höll han ett föredrag som blev upptakten till en våldsamt debatt om Jesus med stridslystna deltagare från hela Sverige. Det gav Viktor Rydberg anledning att 1862 ge ut boken *Bibels lära om Kristus*, där han hävdade att inget i Bibeln säger att Jesus var gudomlig. Striden blev allt hetare.

Göteborgs Vetenskaps- och Vitterhetssamhälle bjöd i maj 1861 in lektor Nils Wilhelm Ljungberg att hålla ett föredrag om aktuell filosofi. Ljungberg var anhängare av Christopher Jacob Boström (1797 – 1866), en filosof i Uppsala som byggt ett eget system med inspiration från Platons idélära. Ljungbergs uppgift var att beskriva och berätta om Boström, men det blev debatt efteråt och *Handelstidningens* redaktör S.A. Hedlund hävdade att Boström och Ljungberg överdrev förnuftets betydelse. Spiritualism och tro på andar hade kommit på modet och Hedlund ansåg i liberal anda att det kunde finnas andliga upplevelser på andra sätt än via förnuftet.

Ljungbergska striden

Ljungberg försvarade sig, Hedlund gick till nya angrepp och striden kulminerade med två utförliga artiklar av Ljungberg i *Göteborgsposten*, den 19 och 20 juli 1861. Ljungberg förklarade där sin uppfattning som förenklat gick ut på att Jesus var Guds son, men inte Gud själv. Andra präster i Sverige hade framfört tvivel på Jesus gudomlighet och en av dem blev avsatt av Strängnäs domkapitel under sommaren

1861. Ljungberg skrev om detta i *Göteborgsposten* och gav där prästen sitt stöd. Det blev upptakten till den Ljungbergska striden som snart kom att få väldiga proportioner. Ljungberg var nämligen medlem av domkapitlet, styrelsen för Göteborgs stift, och därigenom fick han hela kyrkan emot sig.

Biskop G.D. Björck angrep Ljungberg i ett kristet veckoblad, som han själv gav ut. Utan att nämna Ljungbergs namn skrev han att "en ungdomens lärare" förnekar Kristus gudomlighet och treenighetsläran. Den 9 oktober 1861 tog Björck upp Ljungbergs artiklar i domkapitlet och hävdade att författaren förnekade treenigheten och var fientlig mot kristendomen. Ljungberg, som deltog i sammanträdet, protesterade mot beskrivningen. Striden mellan Ljungberg och domkapitlet var i full gång och det gick hett till vid dess möten den 30 december 1861 och den 8 januari 1862. Ljungberg stod ensam mot en

kompakt kyrklig övermakt, men han gav sig inte utan hävdade sin rätt att följa sin övertygelse.

Under striderna i domkapitlet var domprosten Peter Wieselgren, nykterist och väckelsepräst, Ljungbergs ivrigaste motståndare. Wieselgren hade varit professor i estetik i Lund och kommit till Göteborg som domprost 1857. Han var omtyckt och hade goda kontakter med den kyrkliga handelsmannaaristokratin i Göteborg, men han var långt ifrån liberal i teologiska frågor. Han höll på kyrkans dogmatiska renlärighet och reagerade starkt på Ljungbergs uttalanden om Jesus gudomlighet. I domkapitlet krävde han att Ljungberg skulle lämna sin plats men Ljungberg vägrade. Han var lektor i grekiska och ansåg sig ha stöd i Bibeln för sin åsikt – lika mycket som Wieselgren.

Stoppa hädaren!

Wieselgren hotade med att begära avsked från sin tjänst som domprost. Han visste att han var omtyckt som präst och räknade med att få folkets stöd mot Ljungberg, som inte var allmänt känd. Wieselgren sade att han inte kunde verka i en kyrka där man "arianismen" bredde ut sig. Arianism var en lära som förkastades i fornkyrkan när man antog treenighetsläran. Det var det värsta skällsord Wieselgren kunde finna och betydde kätteri, hädelse och falsk lära. Wieselgren utnyttjade sin popularitet för att genom utpressning tvinga Ljungberg till underkastelse.

Det fanns många sätt att straffa och avvisa präster som lärde ut "falska läror", alltså det som ansågs falskt och farligt, men Nils Wilhelm Ljungberg var inte präst, så sådana åtgärder var omöjliga. Men han var ju lärare för ungdomen på ett läroverk. Skulle man inte kunna hindra en okristlig hädare från att undervisa ungdomen i ett kristet land? Nej, han undervisade i latin

och grekiska, inte i kristendom, så den vägen var stängd. Biskop Björck ville också pröva en informell väg: Han var "eforus", alltså formellt kontrollant på Latinläroverket och erbjöd sig att som eforus försöka förmå rektorn att avskeda Ljungberg, men av det blev intet. Han kunde knappast bestämma över vem rektorn skulle anställa som lärare i latin.

För att lösa tvisten letade man upp en bestämmelse från 1687, som sade att man kunde hänskjuta frågan till regeringen, eller Kgl. Maj:t som det hette, och därför skrev man dit och begärde förhållningsorder. Regeringen gjorde inget; skrivelsen föranledde ingen åtgärd, men också här prövade man den informella vägen: Ecklesiastikministern skrev ett brev till Ljungberg och bad honom frivilligt träda tillbaka, eftersom präster och fromma kyrkobesökare hade oroats av hans åsikter. Ljungberg vägrade fortfarande, eftersom han ansåg sig ha rätt att läsa Bibeln och skriva vad det enligt hans uppfattning stod där. Han var ändå lektor i grekiska vid ett latinläroverk.

Striden fick omfattande konsekvenser: Ljungberg angreps av präster i stiftet som sände in petitioner med krav på att han skulle bestraffas. Prästerna anklagade Ljungberg för att inte vara ärlig. De trodde att han visste vad som stod i Bibeln men förnekade det som ett led i argumentationen för de hädiska åsikterna. Prästerna uppfattade Ljungberg som kyrkans fiende, inte som sanningens vän. Det gjorde att Ljungberg, besviken och olycklig, drog sig undan arbetet i domkapitlet under följande år och 1864 lämnade tjänsten på läroverket eftersom hans syn hade försämrats. Han lämnade sina uppdrag som en martyr för sina åsikter om Jesus.

Viktor Rydberg ger sig in i striden

Viktor Rydberg blev upprörd över angreppen på Ljungberg och beslöt att själv undersöka vad som stod i Bibeln om Jesus gudomlighet. Han var journalist på *Handelstidningen* och samarbetade med dess redaktör S A Hedlund som var med i den Ljungbergska striden från början. Viktor Rydberg var väl kvalificerad för uppgiften; han blev senare lärare vid föregångaren till Göteborgs universitet och professor i kulturhistoria vid Stockholms högskola. Där bestod banden till *Handelstidningen*. Torgny Segerstedt blev senare hans efterträdare som professor i religionshistoria men lämnade tjänsten år 1917 för att bli huvudredaktör på *Handelstidningen*.

År 1862 publicerade Viktor Rydberg boken *Bibels lära om Kristus*, där han hävdade att Jesus inte beskrivs som Gud i Bibeln och att den inte ger stöd åt treenighetsläran. Viktor Rydberg hade tidigare skrivit kritiskt om kyrkan i *Den siste atenaren*. Viktor Rydbergs förhållande till religionen behandlas i Torsten Hegerfors gedigna avhandling om *Viktor Rydberg utveckling till religiös reformator*, som boken heter. Det var en utveckling som inte hade blivit den-

samma utan Nils Wilhelm Ljungberg.

Jesus och treenigheten hade diskuterats under 1800-talet, bland annat av Fredrika Bremer. Liberala företrädare inom kyrkan hade framfört tvivel, men måltavlan för deras kritik var inte treenigheten utan arvsyndsläran, som de ansåg uttryckte en alltför mörk syn på människan. De konservativa, som ansåg sig vara renläriga och sanna kristna, utgick i sin förkunnelse från läran om arvsynden. De ansåg att alla genom synden var dömda till helvetet och skulle hamna där efter döden, om de inte räddades genom "Kristi blod". Med sin död på korset hade Jesus enligt dem betalat skulden för allas synder. Hans offer var verksamt endast genom hans gudomlighet. Den gjorde honom syndfri och det var hans offer var så mycket värt.

Hela denna försoningstanke ifrågasattes av de liberala som menade att människan var både god och ond, men kunde bli förlåten av Gud, som kunde förlåta av

kärlek och inte ”mot betalning” i form av blodsoffer. Det var alltså den mörka människosynen som treenighetens kritiker ifrågasatte. Denna uppfattning omfattades av en rad kända personer, som Ellen Key, Anna Whitlock, Elsa Beskow, August Strindberg, Anton Nyström och Klas Pontus Arnoldson, stins, fredsaktivist och den förste svensk som belönades med Nobels fredspris.

Landsomfattande debatt

Viktor Rydbergs bok startade en landsomfattande diskussion. Liberala fanns både inom kyrkan och utanför. I många städer ordnades debatter. Kyrkans kritiker var missnöjda med prästernas maktställning. De fördömde mycket i det moderna samhället som syndigt. Präster hade ofta en romantisk syn på det gamla bondesamhället och stod främmande för industriarbetarnas liv. I angreppen på kyrkan fick Viktor Rydbergs bok en viktig funktion, men många inom kyrkan höll också med Viktor Rydberg och utnyttjade hans bok för att förnya det kristna budskapet. De ansåg att kristendom skulle vara något positivt och inte bara hamra in budskapet om människans bottenlösa ondska och beroende av frälsning genom blodet på Golgata.

Nils Wilhelm Ljungberg hade satt igång en strid som berörde alla. Peter Wieselgren har fått hedersbetygelser i eftervärlden men Ljungberg, den fria tankens försvarare mot en förtryckande överhet, är inte lika känd och hedrad. Han fick offra sig i kampen för religionsfrihet och åsiktsfrihet utan att ha fått belöning eller bifall. Han startade en debatt som bidrog till befrielse från trångsynt dogmatism och inspirerade en författare till en epokgörande skrift. Är det dags att upprätta en latinlektor på Latinläroverket från 1860-talet och hedra honom lika mycket som Wieselgren?

Pontus Wikner

Nils Wilhelm Ljungberg hade – innan striden bröt ut – en elev på Latinläroverket, som senare blev en del av den. Pontus Wikner (1837 – 1888) var dalslänning men växte upp i Munkedal innan han kom till Latinläroverket i Göteborg och för att bli student och filosofilärare vid universitetet i Uppsala. Åt 1884 blev han professor i Oslo. Han hade lätt för studier och stora förväntningar riktades mot honom i Uppsala, där heta strider utkämpades mellan kyrkliga, frikyrkliga och antikyrkliga grupper. Många hoppades att Pontus Wikner skulle skapa fred och försoning mellan dessa. Det lyckades delvis.

Pontus Wikner hade en sympati för kristendomen, grundad genom kontakterna med schartauanska präster i hembygden. Det kan förvåna dem som bara hört talas om schartauaner eller stött på dem i sebare tid. Schartauanismen på 1800-talet var inget av det den blev under 1900-ta-

let. Från början var det en rörelse med ett befriande budskap till många som var förtryckta och befriade av en förkunnelse som hotade och skrämde. Schartauanska präster varnade för det onda men framför allt förlåtelse för dem som misslyckats. De kristna, som tagit emot förlåtelsen, uppmanades till ödmjukhet så att de inte skulle känna sig bättre än andra för att de var "frälsta".

Schartauaner var måna om gudstjänsten och de enskilda samtalen med dem som kom för att få råd och hjälp. Därför ville de att präster inte skulle splittra sig på uppgifter utöver det viktigaste. Helvetet behövde de inte predika om, det hade andra redan hamrat in i allas medvetande till allmän förtvivlan. Ljungbergs läromästare, professor Christopher Jacob Boström, gav 1864 ut en bok om helvetesläran där han angrep alla präster som dundrade om helvetet i sina predikningar. Det berodde på att en mor i Dalarna hade gett sin unga dotter, som hon ansåg "vanartig", så mycket stryk att hon dog – bara för att dottern skulle bli lydiga och slippa hamna i helvetet.

Kristendom och humanism

Under 1900-tlet förändrades schartauanismen till ett allmänt fördömande av allt nytt och roligt. Surmulna schartauaner dundrade om syndens makt i tomma kyrkor. Den som upplevt schartauaner av den typ som finns i filmen *Hon dansade en sommar*, har svårt att förstå hur Pontus Wikner kunde bevara minnet av deras kristendom med sådan kärlek, men det gjorde han, och han ansåg att den kunde förenas med filosofi och förnuftigt tänkande. I Uppsala talade och skrev han ständigt om möjligheten att förena filosofi och kristen tro. Det gjorde honom till en omtyckt författare och förkunnare som spred hopp och glädje.

Pontus Wikner reflekterade mycket på kristendomens budskap och ställning. Det mesta kretsade kring kristusgestalten och en av hans mest inflytelserika böcker heter *Tankar och frågor inför människones son*, som kom ut 1872. Pontus Wikner hade höga tankar om Gud som det fullkomligt upphöjda och menade att Jesus förmedlade ett gudomligt budskap i sitt liv och sin förkunnelse, men han var tveksam till läran om Kristus som Gud. Pontus Wikners dagböcker publicerades drygt åttio år efter hans död och i dem berättar han om sin homosexuella läggning. Det fanns inga förbud mot en sådan läggning men homosexuella handlingar var förbjudna som alla vet fram till 1944. Attityden bakom lagstiftningen uttryckte ett moraliskt fördömande som plågade honom.

Pontus Wikner tycks ha kommit fram till ungefär samma åsikter som Nils Wilhelm Ljunggren. Det är omöjligt att avgöra om hans gamla lärare i latin och grekiska hade påverkat honom eftersom dessa tankar låg i tiden. Många liberala intellektuella hyllade Jesus som ett ideal men ifrågasatte treenighetsläran eftersom den förknippades med läran om arvsynd. De angreps av de renläriga på samma sätt som Peter Wieselgren gick till angrepp mot Ljunggren. Det är en inställning som delas av dem som är välvilligt inställda till kyrkans kärleksbudskap men tveksamma till arvsyndsläran och helvetesförkunnelsen. Tiden har hunnit ikapp den gamle latinlektorn.

Den som vill läsa mer om detta kan gå till en bok av en gammal Hvitfeldtare, Edvard Rodhe som utförligt skildrat händelserna i *Den religiösa liberalismen*.

Christer Hedin, se författarpresentation under Föreningsliv på femtiotalet.

Tyvärr träffade jag aldrig min farfar, som gick bort innan jag föddes, men, enligt min pappa, skall farfar bland annat ha berättat detta.

Spökhanden

ULF HERRSTRÖMMER

En sen och kulen kväll i mörkaste Småland, där mina farföräldrar hade sin gård, hände följande någon gång i början av det förra seklet. När farfar körde hem några kilometer på en enslig väg genom skogen efter en sen priffekväll med vännerna fick han en smärre shock.

Då han befann sig ungefär mitt inne i skogen i sin T-Ford i full fart knackade det helt klart och tydligt på sidorutan på passagerarsidan. Farfar tittade ditåt och till sin förskräckelse såg han en blek, bar arm med en liten hand som knackade. Farfar trodde först inte sina ögon men saktade sedan in och stannade vid vägrenen och gick ur bilen.

På fotsteget i höjd med sidorutan stod priffevärdens lille Elis, sex år, ganska lättklädd, något hopkurad, blåfrusen och skamsen. Farfar lyfte in honom i värmen i bilen och Elis förklarade att han hade velat undersöka den fina bilen och stod på fotsteget när bilen plötsligt körde iväg. Han hann inte hoppa av och hade hållit sig i dörrhandtaget. Det fungerade bra först men han hade senare varit nära att ramla av vid några kraftiga gupp i vägen och då knackat på rutan.

När farfar vände bilen och körde hem den lille pojken bad denne om ursäkt och försäkrade att han aldrig skulle göra så mera men, när farfar berättade att han först hade tagit Elis för ett spöke eller en myling, såg han en antydning till leende i det nyss så allvarliga pojkansiktet.

När man kom hem till Elis föräldrar berättade farfar för dem att Elis handlat

rådigt och klokt när han knackade på bilrutan och därför inte borde få några banor. Att barn är nyfikna och framåt och att Elis hade velat undersöka bilen är inget att förmana om.

Jag har alltid trott att denna berättelse var sann men har någon annan hört den berättas från andra delar av landet kan det förstås röra sig om en vandringsägen.

Något annat som jag minns att pappa tillskrev farfar var följande välmentat råd till sina barn i början av 1900-talet:

- Barn, kom ihåg detta. Om ni skaffar körkort så drick inte alkohol i samband med bilkörning för det kan komma en nykter jäkel och köra på er!

HJÄRTSPECIALIST

*En stilig hjärtkirurg från Elsass,
lagade bröstna hjärtan en masse,
inte med nål och tråd,
men med själavård,
och komplimanger i stora lass!*

– ULF HERRSTRÖMER

Sorkfångaren

Minns med saknad barnaårens fina snövintrar och, inte minst, de soliga somrarna. Mina föräldrar hade dåför tiden en liten sommarstuga i Floda vid sjön Sävelången c:a 3 mil öster om Göteborg, drygt halvvägs till Alingsås. Minns sommarloven där som ständigt soliga och hur jag dagarna i ända paddlade egenhändigt tillverkad

vassflotte i Sävelången och metade abborre.

Kommer speciellt ihåg en solig sommarsöndag när stora delar av släkten hade bjudits på kalas, troligen för att en av mina föräldrar fyllde jämna år. Efter söndagslunchen hade alla samlats på en solig gräsmatta framför huset och småpratade. Jag hade just ätit den sista söta sidenkudden ur en godisburk av plåt. Jag höll ännu kvar den tomma burken i handen, en sådan där guld-och blårutig burk från CAP:s godisfabrik som läsarna kanske minns, när plötsligt en stor sork hoppade upp ur en tuva ett par meter framför sällskapet och sprang för livet. Samtidigt började några mostrar och fastrar skrika högt. Jag kan ha varit 6 eller 7 år och pojkar i den åldern tror ofta att de kan klara allt. Hursomhelst kastade jag godisburken mot sorken - burken for iväg, rullade runt flera varv, hoppade och studsade och landade till slut på högkant med öppningen nedåt rakt över sorken och stängde in den! Tala om världens

tur. Skriken från flera av födelsedagsgästerna övergick i applåder för den lille parveln och hans formidabla bedrift. Min mamma och pappa berömde sin lille pojk, fixade fram en trälåda som försågs med några smärre lufthål och glasruta till lock och sorken stängdes in där med en skål vatten och några maskrosblad.

När jag smög upp nästa morgon för att titta på sorken var den dessvärre stendöd - och, som mina två storasykon Bernt och Berit sa - den dog väl av chocken. Varför är aldrig somrarna lika soliga som förr och vintrarna lika snörrika?

Ulf Herrströmer började efter studenten vid Hvitfeldtska 1956 studera medicin. Efter en tid som specialist i Rehabileringsmedicin vid Sahlgrenska arbetade han som företagsläkare i Nordstan, först SJ, sedermera Statshälsan och slutligen Previa AB i nära trettio år.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2018

Styrelse

Jan Håkansson, *ordförande*
Joar Svanvik, *vice ordförande, klubbmästare*
Marie Beckman Suurküla, *till förfogande*
Carl Eric Blomqvist, *kassör*
Ulf G H Malmsten, *sekreterare*
Bo Eneroth, *redaktör för årsboken*
Hans Herlitz, *arkivarie*
Clas Jernström, *tf ansvarig medlemsregistret*
Moa Möller, *ansvarig hemsida*
Salman Varraich, *till förfogande*
Tore Hamnegård, *till förfogande*

Suppleanter Tim Gustafsson, *till förfogande*,
Aiysha Varraich, *till förfogande*, Arne Ruth, *till förfogande*

Självskrivna ledamöter Mikael O Karlsson, *gymnasieenhetschef*, Peter Larsson, *rektor*, Fannie Schulman, *elevkårens representant*

Revisorer Hans Topping, Klas Borssén och Arne B Johnson, *suppleant*

Valkommitté Folke Hjalmer, *sammankallande* och Flemming Sinclair

Medlemsantal Mot slutet av 2018 var antalet medlemmar 430, varav 14 ständiga och fem hedersledamöter. Därtill omkring 450 medlemmar i Facebook-gruppen *Gamla Hvitfeldtare*.

Medlemsavgift Efter förslag beslöt oförändrad avgift om 300 kr år 2018. För yngre (upp till 26 år) aktiv student 100, och gymnasist fram till ett år efter studentexamen (motsv) 50 kr.

Ekonomi Hänvisas till särskild redogörelse.

Årsboken Årsboksredaktionen hade traditionellt "uppstartsmöte" medio augusti hos "Jungans", dvs Junggrens Café, Avenyn. Årsboken presenterades vid redaktionsmöte i december.

Redaktionen utgjordes av Bo Eneroth (redaktör), Klas Borssén (logistik), Ulf Malmsten (Varia). Bland övriga medarbetare märktes, Bertil Steen, Jan Westin, Gilbert Holmström, Fleming Sinclair, Claes Lindqvist, Ulf Herrströmer.

Styrelsens möten Styrelsen har under 2018 haft sex protokollförda möten.

Föreningsmöten Två föreningsmöten hölls

under 2018: VÄRMÖTET ägde rum onsdagen 14 mars 2018 med 59 medlemmar. *Göran Wenden*, student 1961 talade medryckande över något svårförståeligt, som är så litet att det nästan inte finns: Kvant-datorn och dess betydelse. ÅRSMÖTET inträffade torsdagen 3 maj 2018 med fyrtiotalet medlemmar. Av dem deltog 35 vid måltiden. Till kaffet berättade rektor *Mikael O Karlsson* och eleven *Honia Rasul*, Na3, om skolans utbyte med gymnasium i Busan, Syd-Korea. HÖSTMÖTET ägde rum onsdagen 7 november 2018 med 42 medlemmar. *Marie Beckman Suurküla*, student 1967, kåserade om Hvitfeldtskas bästa strategi: flickorna gör entré!

Elevstipendium Två stipendier delades ut i Vasakyrkan vid läsårets avslutning, juni 2018, till *Julia Sundqvist*, MU2AB. "Mycket begåvad sångare, både solist och ensemblemusiker, som starkt utvecklats under musiklinjens spetsutbildning, och delar med sig av sitt kunnande på ett högkvalitativt och kamratligt och generöst sätt, samt, tar stort ansvar vid konserter".

Linn Webster, IB2. "Utöver utmärkta studieresultat, även ödmjuk och intresserad av andras åsikter, samt varm och fin kamrat, som stöttar, backar upp och hjälper; vidare aktiv i IBs programråd och be-sitter poetisk talang och vunnit Hvitfeldtskadagens Poetry slam".

Skrivarstipendium Delades ut i Vasakyrkan vid höstterminens avslutning, december 2018, till *Natalie Alfljung* E3AB för "modet att testa språkets gränser och möjligheter samt strävan att uttrycka sin åsikt klart och tydligt även i mycket komplexa resonemang"

Hvitfeldtska-dagen Ägde rum torsdagen 26 april 2018. Trevlig och glad samvaro rådde vid vår traditionella utställning i klassrum. Många besökare, både lärare och elever. Intresset var stort, och stämningen god.

Gåvor Styrelsen tackar varmt alla välvilliga givare av bidrag till elevstipendiefonden och tryckning av års-boken.

Övrigt Vi fortsätter arbeta med hemsida, medlemsregister och rekrytering av nya kamrater. Det är mycket an-geläget få in fler e-post-adresser, så att kostnader för utskick till medlemmarna kan minskas.

Styrelsen för
Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare.

Jan Håkansson   *Ulf G H Malmsten*
Ordförande   *Sekreterare*

Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare

Rektorsgatan 2 · 411 33 Göteborg · Vxl. 031 - 367 06 00 · Tel. svar 031 - 367 06 35

Hemsida: www.gamlahvitfeldtare.se Skolans hemsida: www.goteborg.se/hvitfeldtska
Föreningens adress: gamlahvitfeldtare@gmail.com

STYRELSEN

Ordförande

Studierektor Jan Håkansson (student 1961)
Gyllenkrooksgatan 3, 412 82 GÖTEBORG
Tel. 031 - 724 50 51 Mob. 0705 - 74 01 23
janghakansson@hotmail.com

Vice ordförande / Klubbmästare

Professor Bo Joar Svanvik (student 1962)
Carlandersplatsen 1, 412 55 GÖTEBORG
Tel. 031 - 16 50 18 joar.svanvik@gu.se

Årsboksredaktör

Civilekonom Bo Eneroth (student 1964)
Stationsterrassen 16, 296 36 BÅSTAD
Tel. 0708-13 69 99 bo.eneroth@gmail.com

Kassör

Rektor Carl-Eric Blomqvist (student 1959)
Karsegårdsvägen 39, 439 31 ONSALA
Tel. 0300 - 602 20, Mob. 0708 - 78 35 49
carl_eric_bloomqvist@hotmail.com

Sekreterare / Biträdande klubbmästare

Dr Ulf G H Malmsten (student 1966)
Lövviksvägen 21, 436 55 HOVÅS
Tel. 031 - 28 37 54 Mob. 0708 - 63 32 38
ulf.malmsten@gmail.com

Arkivarie

Adj professor Hans Herlitz (student 1965)
Karlfieldsgatan 6, 412 68 GÖTEBORG
Tel. 0760 - 09 35 47 hans.herlitz@medic.gu.se

Rektor

Peter Park Larsson (student 1988)
Hvitfeldtska Gymnasiet, 411 33 GÖTEBORG
Tel. 031-367 06 08 Mob. 0709-10 46 05
peter.larsson@educ.goteborg.se

Gymnasieskolenhetschef

Mikael O Karlsson (student 1976 i Lycksele)
Hvitfeldtska Gymnasiet, 411 33 GÖTEBORG
Tel. 031-367 07 01 Mob. 0706-17 14 18
mikael.o.karlsson@educ.goteborg.se

Ansvarig för medlemsregistret

Civ. ing. Clas Jernström (student 1964)
Gjutegården 117, 436 45 ASKIM
Tel. 031-28 87 23 Mob. 0705-59 81 58
clas.jernstroem@telia.com

Ansvarig hemsida

Petter Jakobsson (student 2011)
petter.jakobsson@gmail.com

Övriga ledamöter och suppleanter

Dr Marie Beckman Suurküla (student 1967)
Lilla Backalyckavägen 2, 434 93 VALLDA
Tel. 0736 - 25 44 46 marie.beckman@telia.com

Stud Salman Varraich (student 2009)

Mor Annas Väg 6, 43892 HÄRRYDA
Tel. 0301 - 305 16 Mob. 0737 - 76 01 50
salman.varraich@gmail.com

Pol Mag Tore Hamnegård (student 1964)

Salstavägen 1, 191 35 SOLLENTUNA
Tel. 0709-67 62 07 tore@hamnegard.se

Fil mag Ann-Christine Palm

Brattåskärsvägen 203, 416 50 GÖTEBORG
Tel. 031-715 18 51, 0736-80 92 78
ankipalm@gmail.com

Doktorand Aiysha Varraich (student 2003)

Mor Annas Väg 6, 438 92 HÄRRYDA
Tel. 0762-01 93 26 aiyshav@gmail.com

Stud Tim Gustafsson (student 2012)

Åkerrengsgatan 11, 416 53 GÖTEBORG
Tel. 0733-10 97 71 tim.gson@gmail.com

Arne Ruth Dr. h.c. (student 1964)

Tomtebogatan 45A, 11338 STOCKHOLM
Tel. 0293 - 401 59 Mob. 0704 - 90 94 64
arne@ordalag.com

Stud Hugo Berg

Tel. 0709-50 28 22 ilykxar@gmail.com

REVISORERNA

Revisor

Civilingenjör Hans Tarring (student 1959)
Doktor Lindhs Gata 4, 413 25 GÖTEBORG
Tel. 031-29 82 87 Mob. 0705-31 50 91
hanstarring@drlindh.se

Revisor

Konsult Klas Borssén (realexamen 1961)
Lunnefågelgången 17, 426 69 V. FRÖLUNDA
Tel. 031-29 03 25, klas.borssen@comhem.se

Revisorssuppleant

Arne B Johnson (student 1958)
Borraregatan 5, 412 79 GÖTEBORG
Tel. 031-82 71 63, arne.b.johnson@gmail.com

ÅRSBOKSREDAKTIONEN

Årsboksredaktör

Bo Eneroth (student 1964) *se styrelsen*

Redaktör, Varia

Dr Ulf G H Malmsten (student 1966) *se styrelsen*

VALKOMMITTÉN

Sammankallande

Tekn lic Folke Hjalms (student 1959)
Nilssonsberg 26, 411 43 GÖTEBORG
Tel. 031-84 28 33, 031-772 41 35
Mob. 0705-91 56 02
folke.hjalms@cit.chalmers.se

Tandläkare Flemming Sinclair (student 1962)
Pärt-Antons gata 140, 426 79 V. FRÖLUNDA
Tel. 031-29 82 96
flemming_sinclair@hotmail.com

ORDFÖRANDE SEDAN FÖRENINGENS START

Elis Malmeström	1947	† 1977
Bengt J Lindberg	1952	† 1975
Urban Ohlander	1958	† 1992
Ebbe Hagard	1962	† 2008
Lars Himmelmann	1982	
Bengt Olof Bengtsson	1988	† 2012
Hans Josefson	1998	
Jan Håkansson	2015	

HEDERSLEDAMÖTER

Lars Himmelmann	1988
Göran Behre	1992
Märta Wiesel	2008
Christer Holmström	2011
Hans Josefson	2015
Gilbert Holmström	2017
Bo E Eneroth	2019
Carl Eric Blomqvist	2019

Tidigare avlidna hedersledamöter

Elis Malmeström	1952	† 1977
Sven Emanuel Ohlon	1953	† 1973
Bengt J Lindberg	1958	† 1975
Urban Ohlander	1962	† 1992
Gunnar Dellborg	1965	† 1990
Torsten Wassén	1967	† 1974
Erik Sundberg	1970	† 1981
Tage Wikström	1973	† 1987
Leif Possenius	1978	† 2006
Sven Colliander	1978	† 1979
Arne Börjesson	1980	† 1988
Ebbe Hagard	1982	† 2008
Folke Dahlberg	1988	† 1995
Folke Wiesel	1988	† 2018
Björn Hultgren	1990	† 1992
Sven Åhman	1992	† 1993
Kristian von Sydow	1995	† 2008
Arne Eklund	1997	† 1999
Bengt Olof Bengtsson	1998	† 2012
Bengt Åberg	1998	† 2009
Erik Ljungman	1998	† 2013
Gunnar Olsson	1999	† 2005
Leif R:son Pålsson	2019	† 2019

Protokoll vid årsmötet 9 maj 2019

§1 **Öppnande** Kamratföreningens ordförande *Jan Håkansson* välkomnade de 30-talet närvarande medlemmarna och förklarade årsmötet öppnat.

§2 **Protokolljustering** *Ulf Herrströmer* utsågs att jämte ordföranden justera dagens protokoll.

§3 **Val av mötets ordförande** *Jan Håkansson* utsågs att leda dagens förhandlingar.

§4 **Val av mötets sekreterare** Till mötets sekreterare valdes *Ulf G H Malmsten*.

§5 **Dagordningen** Den utdelade dagordningen fastställdes.

§6 **Årsmötets behöriga utlysande** Årsmötet befinns vara i laga ordning utlyst.

§7 **Styrelsens verksamhetsberättelse** Efter några kommentarer från ordföranden beslöt Årsmötets deltagare att med gillande och godkännande lägga berättelsen till handlingarna.

§8 **Ekonomisk berättelse (bilaga)** I kassaförvaltarens, *Carl Eric Blomqvist*, frånvaro föredrog ordföranden 2018 års ekonomiska berättelse, vilken med gillande och godkännande lades till handlingarna.

§9 **Revisionsberättelse och beslut om ansvarsfrihet för styrelsen (bilaga)** Föreningens revisor, *Klas Borssén*, föredrog revisionsberättelsen. På revisorernas förslag beslöt årsmötets deltagare fastställa resultat- och balansräkningen samt bevilja styrelsen ansvarsfrihet för år 2018.

§10 **Fastställande av budget inkl årsavgift, f n 300 kr.** Ordföranden föredrog förslag till 2020 års budget, vilken fastställdes. Årsmötets deltagare beslöt på förslag av styrelsen fastställa årsavgift om 300 kronor. Yngre aktiv student (< 26 år) betalar 100, och gymnasist fram till ett år efter studentexamen (motsvarande) 50 kronor.

§11 **Val av föreningens ordförande** Valkommitténs ledamot *Fleming Sinclair* föreslog omval av *Jan Håkansson* till föreningens ordförande. Årsmötets deltagare beslöt enligt förslaget.

§12 **Val av styrelsens ledamöter och suppleanter.** Valkommitténs ledamot *Fleming Sinclair* frambar tack för väl utträttat arbete i styrelsen till *Moa Möller*, som nu avböjt omval. Han föredrog Valkommitténs förslag, till ordinarie ledamöter, omval av: *Carl Eric Blomqvist*, *Bo Eneroth*, *Tore Hamnegård*,

Hans Herlitz, *Clas Jernström*, *Ulf Malmsten*, *Marie Beckman Suurküla*, *Joar Svanvik*, *Salman Varraich* TILL SUPPLEANTER, OMVAL AV: *Aiysha Varraich*, *Tim Gustafsson*, *Arne Ruth* OCH TILL SUPPLEANT, NYVAL AV: *Ann-Christina Palm*. Årsmötet beslöt välja dessa till Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtares styrelse. Enligt Föreningens stadgar är följande självskrivna ledamöter *Mikael O Karlsson rektor och gymnasieenhetschef*, *Peter Larsson rektor*, *Hugo Berg representant för Hvitfeldtskas Elevkår*. Föreningens ordförande *Jan Håkansson* instämde i det varma tacket till *Moa Möller* för hennes engagemang i styrelsen. De nyvalda välkomnades. *Ann-Christine Palm*, student 1967, presenterade sig.

§13 **Revisorer** Enligt Valkommitténs förslag beslöt Årsmötets deltagare välja om *Hans Torring* och *Klas Borssén* till revisorer samt *Arne B Johnson* som revisors suppleant.

§14 **Val av valkommitté** På förslag av Styrelsen beslöt Årsmötets deltagare välja om *Folke Hjalmer*s (som sammankallande) och *Flemming Sinclair* till ledamöter av Valkommittén. Årsmötet uppdrog åt styrelsen att senare finna ytterligare person att adjungeras till Valkommittén.

§15 **Hedersledamot** Efter förslag av ordföranden, som redogjorde för de föreslagna utmärkta och mångåriga arbete för Föreningens gagn, beslöt Årsmötets deltagare kalla och utnämna följande personer till Hedersledamöter av Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare: *Carl-Eric I. Blomqvist*, *Bo E. Eneroth* och *Leif A. R:son Pahlsson*

§16 **Övrigt** Ordföranden erinrade att: Årsboken 2018 varit mycket trevlig, stimulerande och berömvärd. *Petter Jacobsson*, student 2011, som studerar ekonomi i Paris, ansvarar för Föreningens hemsida. Där finns nu fem årsböcker i pdf-format. Under de senaste aderton åren har Föreningens delat ut omkring en kvarts miljon kronor som stipendier till elever. Flera medlemmar skänker medel till stipendiefonden, några återkommande månadsvis. Man kan även skriva legat i testamente. Föreningens stipendier till elever har fått ökad betydelse, när antalet stipendier vid Skolan minskat i antal. Sekreteraren frambar hälsning från Föreningens hedersledamot *Märta Wiesel*. Hon har inte möjlighet deltaga i dag. Blir mycket glad för varje kontakt från tidigare elever. Från deltagare bars fram önskemål om framtida användning av mikrofon, förstärkare och högtalare.

§17 **Mötet avslutas** Då intet mer förekom, avslutade Ordföranden *Jan Håkansson* årsmötet 2019 samt uttalade sina önskningsar om välgång och god sommar till alla.

Vid protokollet *Ulf G H Malmsten*, sekreterare. Justeras *Jan Håkansson*, ordförande, *Ulf Hanning*, justeringsman

A Man of Many Parts

Thomas Kinding 1939 – 2019
Student på Latinlinjen 1959

JAN HÅKANSSON

Att ta studenten på Hvitfeldtska var en god grogrund för många begåvade ynglingars framtida karriärer. Det fanns nästan igen gräns för vad man kunde bli (eller inte bli) med den bakgrunden.

I likhet med många andra nyblivna studenter vandrade författaren av dessa rader från läroverket nedför backen till Studentkåren för att som recentior påbörja sina akademiska studier (näja, i vid bemärkelse). Då var det hösten 1961 och ett antal gamla hvitfeldtare fanns redan på plats inom studentföreningarna.

Thomas Kinding, som jag förstås mindes från skoltiden och som gick ut 1959, var aktiv i Studentteatern och första gången jag såg honom i aktion stod han och målade kulisser till Ibsens "Bygmäster Solness", som han också regisserade. Regissera är en sak, men jag blev imponerad av hans artistiska talanger; bygmästarens kontor med böcker och allt växte fram med hjälp av hans pensel.

Det hände mycket på Kåren vid den här tiden, helt plötsligt träffades ett antal

filosofie studeranden som var intresserade av sång, musik, teater - alla med organisationförmåga och en viss distans till "helhetsstudier"; detta gav upphov till bl a bildandet av Tongångarne och, framförallt, Filosofspexets återupplivande! Thomas Kinding skriver i jubileumsskriften "150 terminer" (1966 FFS 75 år) att det studentikosa fick en renässans under de här åren på 60-talet. Och vem hittar man väl där om inte Thomas - i gruppen som arbetade med manus och musik till spexet "van Thomen" inför premiären 1964 var han något av en primus motor - spexet blev en succé av oanade mått, recenserades av riktiga teaterkritiker och föranledde upphovsmännen att fortsätta med spex som "Odyssevs" och "Rödvit", "Svanslös" och "Morgan" under resten av decenniet.

Thomas, som läst teaterhistoria och filosofi i Uppsala och historia i Göteborg och var en bildad man, fortsatte sin bana inom litteris et artibus; var redaktör för FFS tidning, "Göteborgske Spionen", blev dramaturg på Stadsteatern, översättare och författare. På 70-talet översatte han Racines "Faidra" på alexandrinerna, så till milda grad att den blev kurslitteratur på universitetet! Han hanterade Bertold Brechts tyska, Ettore Scolas italienska och Stephen Poliakoffs engelska och kunde dessutom "översätta" visdiktare som Jacques Brel. Föreställningen "Brel" med EvaBritt Strandberg blev mycket populär i Sverige och gjorde Thomas till Chevalier av Belgiska Kungaorden för hans kulturella insatser för landet!

Hans röst hördes i etern i "Radiomonopol" under många år och då för övrigt tillsammans med en annan gammal hvitfeldtare, Håkan Sandblad (1961). Han regisserade också musik - Tongångarnes succékonsorter på Konserthusen (1969 och 1972) hade inte blivit vad de blev utan hans kreativa idéer. Hur löser man

Thomas anför Tongångarne

exempelvis problemet med kanonmuller i finalen av Tjajkovskis "1812" - om man saknar kanoner? Jo, man delar upp den fullsatta salongen i Konserthuset i tre delar - förser samtliga närvarande med var sin papperspåse - beordrar: blås upp, vänta, slå till! Och det fungerar, mirabile dictu - det lät to m riktigt professionellt i salens förnämliga akustik. Hr Kinding agerade också tamburmajor i Tongångarne vid orkesterns återbesök i Istanbul 1966 (efter succén därstädes 1964) som framgår av bifogade fotografiska bevis.

Vid begravningen sistlidna mars sjöng Akademiska Kören vackert och stilfullt till minne av en mångårig medlem - körsång var, förstås, ytterligare en av Thomas kulturella färdigheter. De sista åren var märkta av sjukdom, men Thomas slutade inta att skriva, kommentera och över-sätta. De kunskaper och färdigheter som

utvecklades under tiden på Hvitfeldtska utvecklades under ett långt liv i kulturens tjänst.

In summa: A Man of Many Parts

Jan Håkansson, Efter realexamen 1957 och studentexamen på latinlinjen 1961 återfanns författaren på Studentkåren under ett antal år inom Tongångarne, Filsofspeket och Sexmästeriet; blev sedermera fil mag, anglofil, lärare och studierektor på Elof Lindälvs gymnasium i tre decennier. Ordförande i Kungsbacka Teaterförening lika länge och numera ordförande i Teaterhistoriska Samfundet, Stiftelsen för Scenkonstens Historia i Göteborg och sedan 2015 ordförande/klubbmästare i Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare.

SISKER och BÖSS

Begeppen sisker och böss är numera mytiska. Ungefär som hattar och mössor en gång, om någon minns. Med tiden har det behövts klarlägganden, åtminstone en gång per decennium. Ju mer vi gräver i denna fråga desto mer frågetecken iställer sig; kan vi göra jämförelser med dagens situation? Böss var liksom lägre - och siskor högre. Böss var pojkar och sisker var också pojkar. Siskefjällor var säkert flickorna som gick på Flickis, Nya Elementar och andra flickskolor. Vad man kallade börsens fjällor minns vi inte. Några andra genus fanns inte, då.

Hur detta jämför med idag... blir en besvärlig och besvärande frågeställning. Nu talar vi om allvarliga ting som segregation, integration, alienation, religion. Vi, redaktionen, överlåter åt envar att smaka vidare på dessa begrepp!

Vi återger med glädje denna klarläggande exposé ut GP 1976 av

LARS-GUNNAR ANDERSSON

UNDER 1950-TALET OCH halva 60-talet, på ett ungefär, befolkades stan av siskor och böss, det var så tonåringarna indelades och kallades. På senare år har det exempelvis funnits syntare och hårdrockare. Det finns många sådana här indelningar och benämningar, och uttrycken verkar numera ersättas av nya i allt raskare takt.

Siskor och böss skilde sig åt. Jag skriver siskor även om uttalet alltid var sisker. Siskorna hade lugg i pannan, rågummiskor, duffel eller parkas, lång halsduk och kunde tänkas köra vespa. En del siskor kunde ha statusplagget jätti, en seglarjacka. Namnet jättis kommer av att det inne i jackan stod något i stil med yacht jacket. Det som imponerar är det korrekta engelska uttalet jätt för yacht.

Bössen (killarna alltså) hade bakåtkammat hår, en stålkam i bakfickan, myggjagare (spetsiga skor) på fötterna, skinnpaj och kunde köra motorcykel, kanske en silverpil från Huskvarna. Ett böss på vespa har nog aldrig skådats.

När rocken blev populär var Elvis Presley bössens självklara favorit, medan siskorna ofta, och omdömeslöst, föredrog

Tommy Steele. Tidigare hade de lyssnat på dixie. Siskorna flockades på Götaplatsen, eller Platsen som de invigda sa. Bössen höll sig mest runt Kungstorget.

En avgörande skillnad mellan grupperna var att siskorna gick på läroverk, medan bössen efter avslutad folkskola började arbeta. Detta var på den tiden då en minoritet av en årskull gick i gymnasiet. Till den obligatoriska skolgången hörde folkskolan. Från sjätte klass (under tidigare skeden från fjärde klass) kunde man söka in till något av stadens läroverk. Där gick man först i realskolan (ungefär motsvarande dagens högstadium) för att sedan gå i gymnasiet och ta studenten.

De flesta läroverkselever kom från medelklassmiljö. Bakom distinktion siskor och böss låg den sociala skillnaden mellan tjänstemän och arbetare. Det fanns naturligtvis arbetarbarn på läroverken, men de var i minoritet. Så här elegant formulerade sig Lars Fritsch i ett GP-kåseri för några år sedan: ”Böss var fysiska, siskor intellektuella. Eller som vi själva skulle uttryckt

det: bössen var aristoteliska materialister och vi var platonska idealister. Som intellektuella snobbar visste vi sådant.”

Jag gick mina första folkskoleår på Göteborgsskolan, ett snöbollskast från Hvitfeldtska gymnasiet. Vintertid hade vi snöbollskrig. Vi folkskoleelever kallades dassharar, medan fienderna på andra sidan stenmurarna kallades siskor.

Det var naturligtvis siskorna, läroverkseleverna, som kallade oss dassharar. Det var inget ord vi själva använde. Inte heller var det en benämning lanserad av rektor eller skolstyrelse. Ingen kallar sig själv dasshare. Ordet är allmänt nedsättande, och ordkreatören lär förbli okänd. Ordet siska är av äldre datum, och bakgrunden är ordentligt utredd i en uppsats i Gamla latinars Årsbok 1964 skriven av Urban Ohlander, legendarisk lektor i engelska på Hvitfeldtska. Bakgrunden är i korta drag följande. Under 1800-talets första hälft fanns det en sammanhållen gymnasieutbildning. Detta ändrades 1856, när man vid sidan av den traditionella linjen skapade den reala linjen, vad vi i dag kallar

naturvetenskaplig linje. När den nya linjen kom, behövdes det en term för det som förr var den enda linjen. Det blev klassisk linje, där man läste klassiska språk som latin och grekiska. Och från klassiska får vi siska. Från början avsåg siskor följaktligen enbart elever på den klassiska linjen.

I en minnesteckning från 1879 skriver J. A. Haugsten, präst i Örgryte: "Siskor kallades vi antagligen därför att vi tillhörde klassiska linjen. "Senare men säkert redan på 1800-talet fick siska den vidare betydelsen 'läroverkselev'.

När man införde ett grönt band på skolmössan för första årskursens elever, lanserades benämningen grönsiska. Eftersom mössorna var grå, började termen gråsiska användas. När sedan Västra (Majornas gymnasium) efter 1905 fick en skolmössa med röd snodd under kullen, fick eleverna där heta rösisker. Senare kom ordet rökitt (uttal med tje-ljud) att användas om Majornas gymnasium, och det namnet gällde nog både skolan och eleverna: "Jag var ju rösiska eftersom jag gick på Majorna. Vi gick på Rökitt. Skolan kallades så."

Fram till 1960 var skolmössan en flitigt använd av läroverkseleverna, och den gjorde dem lättidentifierade. En del gömde mössan innanför jackan på väg hem från skolan. Mössan var en statussymbol, och sådana kunde väcka ont blod. Det förekom, enligt polisrapporter, slagsmål mellan läroverkselever och andra vars utbildning slutade efter sexårig folkskola. Ohlander skriver om "en klasskamp i fickformat".

Successivt förlängdes folkskolan till nio år och övergick till dagens nioåriga grundskola, men då hade redan skolmössan kommit ur bruk. Siskorna fanns kvar, men nu var det annat än mössor som identifierade dem.

Runt mitten på 1900-talet hette alltså de två rivaliserande grupperna siskor och

böss. När och hur ordet böss började användas som motsats till siska är oklart. Däremot har böss länge använts om busar och stökiga individer i flera sydsvenska dialekter. Bakgrunden kan vara en pluralbildning till bus, efter mönstret mus-möss. Bakgrunden kan också finnas i ett ord som bôs 'ludd, smuts, skräp'. Ludd i fickorna kallades ofta fecke bôs i Göteborg. I göteborgskan är bôs 'ludd, skräp' och böss, siskans motsats, två olika ord. Det hindrar inta att de kan ha ett gemensamt ursprung.

Siska var en beteckning som siskorna kunde tänkas använda om sig själva. En del siskor har berättat sin historia, men såvitt jag vet har inget böss gjort det. Bössen kallade nog aldrig sig själva för böss.

I dag har vi en obligatorisk nioårig grundskola, och därefter en treårig gymnasieutbildning som nästan alla går. Man kan säga att de materiella förutsättningarna för distinktionen siskor och böss liksom striderna dem emellan har försvunnit. Däremot kommer nya generationer unga att dela in sig i grupper med olika kläder, musiksmak och ideologi. Och nu som förr finns det en social dimension i grupptillhörigheten.

Några rader av en anonym poet:

*Siskorna på Götaplatsen
står där och glör
i hängande rockar
och rågummiskor*

Professor Lars-Gunnar Andersson känner de flesta till. Han har navigerat i radion bland språkets grynnor och skär i en uppskattad programserie. Gick enligt malisen på Vasa (ex. Realläroverket, numera Schillerska). Men lär ha kämpat med dasshararna på Götabergsskolan i snöbollskrigen med de käcka siskorna på skolen...

IB på Hvitfeldtska gymnasiet 30 år 2019

IB (International Baccalaureate Programme) programmet startades i mitten på 1960-talet i Geneve av en grupp internationella pedagoger, som såg behovet av en internationell utbildning. Efter 6 års försöksverksamhet, blev utbildningen godkänd och IB Diploma Programme startade. Det är ett tvåårigt gymnasieprogram, där eleverna väljer ämnen ur 6 olika grupper. Programmet kan studeras på engelska, franska eller spanska. För att bli godkänd och få ett IB-Diplom krävs 24 av max 45 poäng. De elever som inte har något av de tre språken som modersmål får ett sk Bilingual Diploma. Eftersom programmet är tvåårigt och bygger på tio skolår, måste man ha ett förberedande år i Sverige. I samtliga ämnen har man extern bedömning av examinatoreer som finns i hela världen. Resultaten skickas sedan in till IB:s examinationskontor där de sammanställs och skickas sedan ut till respektive skola. IB är ett universitetsförberedande program och har mycket hög status bland många kända universitet i världen. Det finns i ca 160 länder i hela världen och i Sverige finns ca 30 skolor.

De första svenska skolorna som startade IB programmet var Sigtuna högre allmänna läroverk och Kungsholmens gymnasium. Hvitfeldtska gymnasiet var nummer tre och vi fick mycket hjälp av våra svenska föregångare. Anledningen till att programmet startade i Göteborg var att företagen hade behov av en utbildning för sina internationella anställda. Det fanns t ex tjänstemän på Volvo vars familjer stannade i Belgien för att barnen skulle kunna fortsätta sin skolgång. En av tankarna bakom IB programmet är att en elev kan starta sin utbildning i ett land

och sedan fortsätta i ett annat land eller världsdel, men programmet är så mycket mer. Programmet fokuserar på internationell förståelse, kritiskt tänkande, personlig utveckling och kulturell medvetenhet. Det är ett universitetsförberedande program och många elever går vidare till högt rankade universitet i världen. Tyvärr har IB programmet inte haft lika hög status i Sverige som i övriga världen och problemet kvarstår fortfarande. Hvitfeldtska gymnasiet har i många omgångar uppvakat UHÄ angående valideringen av IB:s betygsskala i förhållande till den svenska för antagning till svenska universitet. Efter intensiva förhandlingar lyckades vi förbättra omräkningsskalorna, men efter några år ändrades de till det sämre igen och den negativa inställningen till IB programmet gör det svårt för IB eleverna att konkurrera på lika villkor med ungdomar med svensk gymnasieutbildning.

Hvitfeldtska gymnasiet tog för många år sedan initiativet till att bilda en svensk förening, ASIB (Association for Swedish IB Schools) för att ha en gemensam plattform för samtliga svenska IB skolor och för att kunna tillvarata våra elevers intressen mot svenska myndigheter. Föreningen finns glädjande nog fortfarande kvar. För ett antal år sedan startade även IBO program för de lägre årskurserna och nu är också dessa skolor medlemmar.

Efter ett års intensiva förberedelser blev skolan auktoriserad som IB skola 1989. Vi hade lyckats hitta lärare som var villiga att våga kasta sig ut på okänd mark och som

dessutom kunde undervisa på engelska. Endast två av dessa hade engelska som sitt modersmål. Vi uppvaktade många företag och undersökte intresset för utbildningen och innan året var slut hade vi fått ihop tillräckligt många elever för att kunna börja. De första IB eleverna startade på Hvitfeldtska gymnasiet hösten 1989.

Det fanns dessvärre inte mycket dokumentation att tillgå från IB organisationen, IBO. Utbildningen skiljer sig mycket från våra svenska gymnasieprogram. Då all examination är extern hade vi inte tillgång till några skrivningar så vi kunde därför inte veta på vilken nivå undervisningen skulle bedrivas. Allt examinationsmaterial var märkt och måste skickas tillbaka. Examenskrivningarna lades i kuvert, som klistrades igen framför eleverna efter varje skrivning. Vi lyckades ändå få tillgång till en och annan skrivning från våra systerskolor i Sverige, trots att det var strängt förbjudet för skolorna att kopiera skrivningar. Det fanns inte heller några läroböcker skrivna för IB programmet, så vi famlade alla i mörkret. 1991 hade vi vår första examination och vi var mycket spända och lite rädda inför resultatet. Vi hade mycket skickliga och erfarna lärare, men när man inte riktigt vet vilken svårighetsgrad som förväntas eller hur skrivningarna rättas, var osäkerheten stor. Resultaten visade sig vara mycket, mycket bättre än vi hade vågat hoppas och vi fick äntligen "betalt" för all oro och allt arbete som vi alla hade lagt ner. Numera kan skolorna köpa gamla skrivningar med facit och det finns böcker skrivna speciellt för IB.

Vi insåg tidigt att det var viktigt att vi kunde anställa internationella lärare som hade engelska som sitt modersmål. Vi åkte därför nästan varje år till en mossa i London där vi hittade lärare som sökte arbete. I början var vi lite oroliga för hur dessa lä-

rare skulle bemötas av våra svenska lärare, men det visade sig gå riktigt bra. Det uppstod nästan alltid ett ömsesidigt utbyte av kunskap och erfarenhet mellan lärarna, så det blev mycket ofta en win-win situation.

Examensresultaten var alltid mycket goda och ofta mycket högre än genomsnittet i världen och fortfarande befinner sig Hvitfeldtskas elever över betygsmedelvärdet.

Det har inte alltid varit en dans på rosor att vara ansvarig för IB programmet. I flera omgångar har kommunen försökt att flytta utbildningen till någon annan skola, men IBO har alltid stått upp för oss och sagt att IB måste vara kvar på Hvitfeldtska gymnasiet. De har dessutom tillagt att det inte bara går att flytta, utan den nya skolan måste då genomgå samma auktorisationsprocess som vi gjort för att bli godkänd och det tar ca ett år. Flera företag, bland dem Volvo, har också hjälpt och stöttat oss när det har varit kritiskt, så utbildningen har fått vara kvar och vi har kämpat för den.

Jag arbetade med IB programmet i 20 år och det har varit både intressant, roligt och lärorikt. Jag har lärt känna många intressanta människor över hela världen, jag har fått hålla workshops i olika länder och jag har fått vara del av IB:s utveckling genom att ha fått ynnesten att delta i författandet av nya dokument och ny policy. Jag har dessutom fått vara med i utformningen av IBO:s datornät, IBNET, men roligast av allt har varit alla dessa fantastiska elever som jag mött. De har verkligen berikat mitt liv. Efter min pensionering arbetade jag några år som konsult för IBO i Europa, men till slut kände jag att jag bara ville vara pensionär och bestämma över min egen tid.

Agneta Santesson Blomqvist tog studenten på Sigrid Rudebecks Gymnasium.

Vid Göteborgs Universitet läste hon matematik, fysik, oceanografi och pedagogik. Praktikterminen på Lärarhögskolan var förlagd till Hvitfeldtska och resulterade i en lång karriär som

lärare, IB coordinator, studierektor och slutligen som rektor för IB programmet på skolan. Efter pension utbildade sig Agneta till guide, ägnar tid åt hundarna, sin trädgård och akvarellmålning.

Två tidigare IB-elever och blivande medlemmar i kamratföreningen skriver

Kära Anna,

You'll be happy to know att jag till slut åkte till Göteborg i förra veckan för att vara med på IB-programmets trettioårsjubileum på Hvitfeldtska. Det kändes märkligt att vandra över skolgården utan dig och Erik och den känslan mildrades inte precis när det gick upp för mig att jag var den enda från vår årskull som var där. Faktum är att jag var den enda före detta studenten från de första 20 av IB-åren – och den absolut enda alumnin med gråa hår. Ni skulle ha varit med! Också för att det hade fått mig att framstå som mindre uppseendeväckande medelålders ...

Efter att de första känslorna av förfäran över att nu tillhöra facket patetiska gamla nostalgiker hade lagt sig, började jag kunna njuta lite förstulet från min plats på läktaren. Först fick jag vara med om en ny tradition: IB-diplomutdelning i

aulan. Samma aula som på vår tid, samma obarmhärtinga träsmaksbänkar och samma – om än andra – valpiga och oförskämt begåvade musiklinjeelever som småfnissande levererade spexigt harmoniserade fanfarer. IB-eleverna var nog av en ungefär lika brokig skara nationaliteter som vi, bara många fler: kanske 50 eller 60 stycken. Hur många var vi egentligen i den första kullen, drygt 20? När ceremonin var över och vi vandrade ut ur aulan kom de fram en efter en, våra gamla lärare – de flesta nu 70 plus, någon rentav 80 plus. Då, 1989, var de lika gamla som vi är nu. Varma leenden och hälsningar – de kände igen mig! Väl utanför aulan kom Agneta och Carl-Eric inglidande på parkeringen i en vit cabriolet. Snacka om överklighetskänslor.

I Bamba var allt sig likt: som om jag hade hamnat i något slags lucka i tiden. Och efter att de omkring 60 nya studenterna, en sisådär fem eller sex alumni och tiotalet gamla och nya lärare hade slagit sig ner och fått i sig lite snittar, var det dags för kvällens två tal. I det första redogjorde Agneta på ett fint sätt för alla de vedermodor det hade inneburit att då, för 30 år sedan, starta en helt ny utbildning. Inget kunde vara mer självklart och naturligt: hon var det nätets ovedersägliga spindel. Något mindre självklart och naturligt var det kanske att jag i kvällens andra tal, i egenskap av student ur första årskullen, fick dela med mig av mina tankar och minnen från den tiden. Jag vet inte hur mina ord landade hos andra, men för mig blev det lite överraskande ett av de där viktiga talen i livet. För tänk vad de där tre åren på IB betydde och har betytt för oss! Vilken ynnest sen, att få skicka med några ord och tankar med de där nybakade studenterna: så skarpa, allvarliga och nästan vibrerande av förväntningar på det liv de precis tar steget ut i.

Vad var det då som var så speciellt med

IB? För speciellt, det var det. Jag tror att mycket av det som var unikt och viktigt med IB för oss, är precis detsamma som varit unikt och viktigt för de studenter som svettades över tentorna i våras. För när jag träffade deras lärare hade de samma iver i blicken och rösten som våra hade. Det var inte vilka lärare som helst som 1989 bestämde sig för att kasta sig över ett nytt curriculum och börja undervisa en helt ny utbildning på engelska. De var entusiaster, som brann för sitt ämne och för att undervisa. Även om den pionjärs känsla som vi och våra lärare upplevde rimligen inte kan finnas kvar, hoppas jag att entusiasmen gör det. Om jag ska skulle hoppas på en förändring på något område är det kanske takten i vilken vi betade av lärare. Vi hade ju en helt galen omsättning på lärare! Det verkade ligga en värre förbannelse över historielärareposten på IB än över defence against the dark artsposten på Hogwarts. Till syvende och sist var det bästa med IB att våra lärare och vi hade ett gemensamt mål och en gemensam fiende: det var vi mot tentarättarna i Genève. Och resultaten av slutexamen var lika mycket ett be-tyg på lärarna, ja på hela idén om ett IB på Hvitfeldtska, som de var på oss. Den känslan tycker jag var väldigt närvarande genom alla våra tre år på Hvitfeldtska och det tror jag att den är än i dag, även om den förhoppningsvis känns litet mindre som en kniv mot strupen för dagens elever och lärare, nu när man har 30 års erfarenhet av IB-systemet i ryggen.

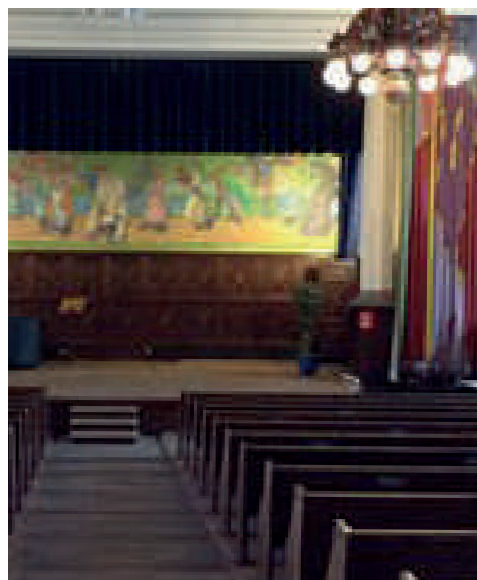
Adam

Käraste Adam,

Det skapar en märklig förnimmelse av tidssvindeln att föreställa sig dig vandra över Hvitfeldtskas skolgård, skäggig, vederhäftig and all grown up. På ett plan känns det som om eoner av tid har förflutit sedan vi

sprang runt i de där korridorerna – jag i snickarebyxor, du i kikoi och Erik i hatt och läderjacka – men på ett annat tycks det mig som alldeles nyss. Jag minns tydligt vart och ett av de tre åren, trots att så mycket av minnesgodset från senare delar av livet börjar flyta samman. De åren var formativa; numera är åren mest repetitiva.

Det smärtade mig att inte kunna vara med, inte minst för att vi så sällan får tillfälle att fira saker tillsammans längre: det naturliga flödet av examensfester, bröllop och dop har liksom stannat av. Och 30-årsjubileet av IB-starten på Hvitfeldtska sammanfaller trots allt av naturliga skäl med 30-årsjubileet av vår vänskap. Det slår mig att vi sällan högtidlighåller sådant i vårt samhälle, ändå är vår vänskap en av de längsta och mest bestående

relationerna i mitt liv. Älskade Adam, vad hade mitt liv varit utan dig och Erik? Och som jag tycker mig minnas att jag försökte inskräpa vid bådas era disputationer: vad hade ni varit utan mig?

Som en pendang till din Göteborgs-

resa kan jag rapportera att jag för ett par veckor sedan bockade av mitt första föräldramöte på IB-programmet på Katedralskolan i Lund. Där berömmar man sig om att vara Nordens äldsta läroanstalt, men som jag förnumstigt konstaterade för mig själv: inga Carl Larsson-målningar i aulan ... Det gör mig lycklig ända in i själen att mina pojkar valde IB. De är i så många avseenden olika mig – utpräglade matte- och fysikmänniskor, sådana som läser sakprosa hellre än skönlitteratur om kvällarna, sådana som pluggar till proven och planerar för framtiden – de är i flera avseenden mer lika dig och Erik. Nu har vi en stor sak i livet gemensamt, pojkarna och jag, och jag ser så fruktansvärt mycket fram emot att få lotsa dem genom de närmaste tre åren, genom ämnesval, mock exams och sluttentor. Jag ser också ohemult mycket fram emot att se deras miner när det går upp för dem hur många sidor skönlitteratur de kommer förväntas beta av innan den där sista tentamånaden i maj, 2022: mirth.

Jag ler åt din sammanfattning av det som mer än något annat präglade våra egna IB-år, för den där lagkänslan och gemenskapen mellan lärare och elever framhölls även av mina söners lärare, i en helt annan aula, i en helt annan stad och trots att det hunnit gå flera decennier sedan vi slet våra hår över extended essays och oral exams på Agnetas kontor mitt emot Bamba. Jag minns med värme känslan av att befinna mig i ny och okänd terräng, av att förväntas prestera, men inte utan hjälp. Jag minns hur lärarkollegiet framåt sista terminen, när de där eviga historielärarybytena hade tagit ut sin rätt, satte skolans dåvarande rektor, Olof Johnard, på att banka in upprinnelsen till kalla kriget i huvudet på Erik och mig och de ytterligare fyra elever som läste higher level history, på extrainsatt lektionstid. Jag minns hur vår engelsklärare Clare, när tentorna väl var skrivna, släppte på den

auktoritet som hade krävts för att få oss att tillgodogöra oss alla tusentals sidor litteratur i IB:s läroplan och plötsligt tillät sig att tramsa. Hon spände ögonen i mig och lät mig förstå att hon länge hade misstänkt att mitt ansträngda förhållande till fysiklärare Carl-Eric egentligen bottnade i något annat än ämneshat och tonårstrots och att jag, medan tid var, borde ta tillfället i akt att försegla min kärlek med en kyss: ”And I don’t mean just a peck on the cheek either, Anna”.

Utan de där tre åren av motstånd och utmaningar, trams och gemenskap, besvikelser och triumfer, hade vi hursomhelst inte haft varandra. Och vad hade du och Erik varit utan mig!

Peck, peck on cheek, cheek, Anna

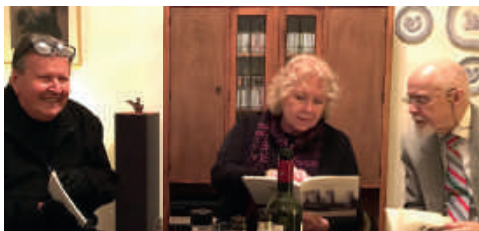

Adam och Anna, tidigare IB-studenter

VARIA 2019

Föreningens allmänna aktiviteter

Årsbokens Redaktionskommitté samlas långt innan vårt sedvanliga somriga möte, träffades delar av Redaktionskommittén och Styrelsen till uppsluppet och muntert studium av Årsbok 2018, hemma hos ordföranden *Jan Håkansson*. Detta inträffade dagen innan Lucia firades ...

Fleming Sinclair, Marie Beckman Suurküla & Jan Håkansson

dvs Junggrens Café, Avenyn i Göteborg. I likhet med tidigare år spreds blixtrande limerickar, goda historier och glada skratt till omgivningen. Inspirationer hämtades, planer smiddes, och artiklar tänktes ut. ÅRSBOK 2019 borde vara nära sitt fullbordande!

Ulf Herrströmer föredrager Limerick för red

Carl Eric Blomqvist & Gilbert Holmström

I ÅRSBOKENS REDAKTION ingår utöver Redaktören Bo E Eneroth även Jan Håkansson, Ulf Herrströmer, Gilbert Holmström, Christer Hedin, Claes Trefil, Bertil Steen, Jan Westin, Klas Borssén, Fleming Sinclair, Lars Lindquist, Ulf Malmsten m fl bidragande författare.

Höstmötet 2018

Onsdagen 7 november 2018 samlades drygt 40-talet Gamla Hvitfeldtare i Restaurant Wijkanders, Chalmers Vasa-område. Till vårt Höstmöte. Sedan "variation på vildsvin" avnjutits, kåserade *Marie Beckman Suurküla*, student 1967 i A III³, social gren. Ämnet var *Hvitfeldtskas bästa strategi: flickorna gör entré!* Marie blev senare disputerad klinisk fysiolog och chef över flera sjukhus, bl a Drottning Silvias Barn- och Ungdomssjukhus samt Akademiska i Uppsala. Marie tillhörde den första kull med studenter, där flickor ingick! Numera är det helt naturligt, att flickor är gymnasister. Men inte vid den tiden, 1960-talet!

Hans Herlitz

Vår sköna sommar var som bäst, när budet kom från Årsbokens redaktör, *Bo E Eneroth*, att redaktionskommittén skulle samlas. Var? Jo, förstås hos "*Jungans*",

Den minnesgode erinrar sig, att Hvitfeldtska enbart hade manliga elever fram till höstterminen 1964, då flickor antogs till vår skola! Kåseriet publicerades i Årsboken 2018. Det ger god bild av den tidens stämningar, och de vindar som blåste.

Marie Beckman Suuküla talar inför intresserade "gossar"

Höstterminens 2018 avslutning

Traditionsrik, stämningsfull, stilfull och musikaliskt mycket högt kvalitativ avslutning skedde i den fullsatta Vasakyrkan. Vår Ordförande Jan Håkansson delade ut diplom till skivlar-stipendiaten *Natalie Alfjung* E3AB. Hon fick priset för "sitt mod att testa språkets gränser och möjligheter samt sin strävan att uttrycka sin åsikt klart och tydligt även i mycket komplexa resonemang".

Ordförande Jan Håkansson överräcker diplomet till Natalie Alfjung, E3AB.

Vårmetotet 2019

Tisdagen 5 mars 2019 samlades vi till vår möte. Nu återvände vi till Hvitfeldtskas Bamba! Femtiofem medlemmar med gäster, som hörsammade inbjudan, njöt av "fläsknoisetter med franska grönsaker" och hetvägg. *Johan Herlitz*, student 1968 i A III³c, social gren, kåserade över *Om hjärtat stannar – vad gör man då?* Johan blev senare läkare och professor i Kardiologi och Prehospital akut sjukvård. Föredraget belyste vikten av att snabbt gripa in och skaffa hjälp, när någon drabbas av akuta problem med hjärtat. På så sätt har mångt liv kunnat räddas!

Jan Håkansson, Johan Herlitz

Hvitfeldtska-dagen 2019

Tisdagen 30 april, den dag då vi alla firar Våren, Cortègen och Konungen, inföll den sextonde HVITFELDTSKA-DAGEN. Flaggora hissades i topp, då också förstås skolans nya vackra vinröda med stiliserad lyra i silverne färg! Skolan och skolgården fylldes med förväntansfulla elever och besökare. Utställningar och framträdanden skedde.

Många, nuvarande och tidigare elever samt lärare besökte Gamla Hvitfeldtares exposition, i för dagen lånat klassrum. Många frågor ställdes. Stämningen blev raskt hög! Man såg också dockan *Henning* i vinröd skolkavaj från förr (skänkt av Claes Trefil, stud 1958; se bild i ÅB 2018).

Jan Håkansson, Clas Jernström & Salman Varraich

Leif Pålsson & Bo E Eneroth

Elever

Årsmötet 2019

Torsdagen 9 maj samlades vi till Årsmöte i (Norra) Aulan, varefter följde Kökschefens italiska buffé i Bamba. Mot slutet av måltiden diplomerades två av våra närvarande nya och vid Årsmötet utsedda HEDERSLEDAMÖTER, *Leif Pålsson* (student 1954) och *Bo E Eneroth* (student 1963).

Kåsör, eller rättare estradör, var ingen mindre än *Martin Bagge*. Ämnet var *Johan Runius* (1679-1713). Denne var elev vid dåtidens Hvitfeldtska, dvs Göteborgs Gymnasium. Han lämnade efter sig åtskilliga visor. De framfördes förnämligt av Martin Bagge, som är känd Bellmantolkare, trubadur, dirigent och mångårig musiklärare vid vår skola. De fyrtioalet närvarande medlemmarna var hänförliga! Martin blev senare hedersdoktor vid Göteborgs Universitet, se annan plats i Varia.

Diskuterande ÅM-deltagare

Martin Bagge

Vårterminens 2019 avslutning

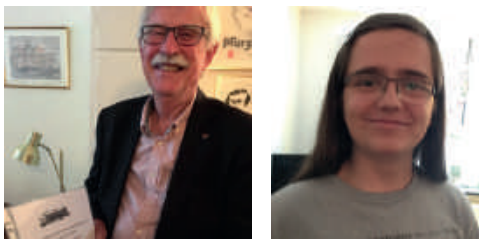
Åter nyttjades Vasakyrkan, när eleverna bjöds farväl för sommaren, fredagen 5 juni. Utöver sedvanligt underskön musik, hög stämning och goda tal, delade ordförande Jan Håkansson ut diplom som bevis på erhållet elevstipendium till två elever: *Sanna Blom Henricsson* S2CD. Hon är en ”tillgång och förebild för skolan och klassen genom sitt stora engagemang och ansvarstagande, med lyssnande och omtanke”. *Martin Oscarsson* Mu2. ”Han musicerar med ovanlig lyhördhet och närvaro och har genom hårt arbete och flit fortsatt sin musikaliska utveckling från en redan hög nivå.”

Nya i Gamla Hvitfeldtares styrelse

Innan sommaren på allvar gjorde sitt intåg, samlades de nya och tidigare medlemmarna i föreningens styrelse. Mötet inleddes, med att årets tredje HEDERSLEDAMOT, *Carl Eric Blomqvist* (student 1959) mottog sitt diplom. Därpå välkomnades de nyvalda i styrelsen. Arbetet vidtog raskt.

Anki Palm (ny), Carl Eric Blomqvist.

Carl Eric Blomqvist, hedersledamot & Hugo Berg (elevkåren), riktig matematiker.

”Gamla” Hvitfeldtare som utmärkt sig

Johan Herlitz (student 1968), senior professor vid Högskolan i Borås, mottog 17 september, utmärkelsen SVENSKA PREHOSPITALA PRISET. Detta som belöning för hans mångåriga arbete med prehospital hjärtsjukvård och utveckling av HLR-registret. Då dessa kunskaper och erfarenheter omsatts i praktisk sjukvård, har de bidragit till ökad överlevnad vid hjärtstillestånd utanför sjukhus. Johan var kåsör vid Gamla Hvitfeldtares vårmöte 2019, se annan plats i Varia.

Åsa Wikforss (student 1980), är professor i Teoretisk filosofi vid Stockholms Universitet. Hennes forskning handlar om kunskapens natur samt språk och tanke. Efter att under 2018 ha sommarpratad i Sveriges Radio P1 och invalts som ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien, utsågs Åsa Wikforss i maj 2019 till ledamot av Svenska Akademin.

Roy Andersson (student 1962), är känd regissör. Han har belönats med flera prestigefyllda priser. Bland andra Guldlejonet vid Filmfestivalen i Venedig 2014. I år tilldelades han Silverlejonet i Venedig för sin regi av filmen *Om det oändliga*. Filmvärlden har åtskilliga priser. ”Oscar” anses vara kommersiellt viktig, medan priserna i Venedig rankas konstnärligt högst.

Laleh Pourkarim (student 2001), är mycket känd skådespelare, låtskrivare, producent, musiker, och sångare. Hon har haft åtskilliga succéer med sin musik och sina utgivna album. Under sommaren 2019 släpptes nytt album och ny turné genomfördes. I början av november rankades hennes stycke *Goliat* som den näst bästa av tiotalets låtar från Göteborg. Den ansågs vara ”fantastiskt fin låt i sin egen rätt och fungera lika bra i december som i juni”.

Gilbert Holmström (student 1955), är skribent i Årsboken och Hedersmedlem av Gamla Hvitfeldtare. Under årens lopp har Gilbert bjudit på många framträdanden, präglade av hans mjuka och varma jazz. Så här beskriver Sven Tesch Hallström (student 1963), hans senaste framträdande i Lund, oktober 2019:

GILBERT HOLMSTRÖM

En magisk afton i Lund

I början av oktober gjorde Gilbert Holmström ett bejublat framträdande på jazzklubben Underground i Lund. Med ett färskt Lifetime Achievement Award i innerfickan kom Gilbert Holmström (80+) på efterlängtat återbesök. Gilbert var supertaggad. Trion med Mathias Landaeus piano, Johnny Åman bas och Cornelia Nilsson trummor, var i världsklass. Vi fick en lång rad av vassa originallåtar. Det hela kryddat av "I Want To Talk About You". En hyllning till Coltrane (från Balads), gissar jag.

Kvällens överraskning var när Gilberts fru Ulla-Carin klev fram på scenen för att sjunga en av makens låtar, "Snowflakes". Gilbert har skrivit svenska texter till

Gilbert & Ulla Carin Holmström

några av sina bästa kompositioner, och Ulla-Carin sjöng med härlig känsla. Ingen överraskning för oss, som har hört deras gemensamma skiva som kom för några år sedan. Även den omskriven i Årsboken.

Från RICHARD BARK, (student 1957), kom detta trevliga brev i juni 2019

Den första kullen studenter på Allmänna linjen 1957 firade sitt 62-årsjubileum den 3 maj 2019 med ett besök på Göteborgs-Operan, varvid även forna klasskamrater som tog studenten året därpå var med.

Student jub, 1957-58, nedre fr. vänster: Hans Dahlberg, Sven Dahlman, Anders Edström (studenter -58), Sven Lumsden, Bo Eklund, Richard Bark. övre: Ole Carlsson, Jan Bryng (student -58), Svante Möller, Dag Skårman. Till lunchen dagen därpå anslöt Lars Hamberger och Göran Hansson.

Här fick vi en visning av operans inre regioner, en inblick i repetition av Figaros bröllop och framförande av "O, mio babbino caro" av operans primadonna assoluta Carolina Sandgren. Vi kände oss alla som hennes kära pappa! Efter operabesöket var det dags för en öl (eller två) på Grönsakstorget. Därefter vidtog jubileumsfestligheterna på Nilssonsberg med havskräftor och Smögenröra, älgstek och hjortron. Vad som avhandlades under aftonen skulle kräva spaltmetrar...

Dagen därpå samlades vi till lunch på Restaurang Kometen för fördjupad samvaro.

I början av maj samlades tjugofem lätt grånade gentleman i åldern 83 och uppåt för att återuppliva minnen från sin skoltid. De firade 65-års jubileum av studentexamen. De representerade fyra klasser, två vid Reallinjen (motsvarar Naturvetenskaplig linje) och två vid Latinlinjen (motsvarar

1953 års studenter, 2019, sittande från vänster: Magnus Rolf, Per Bengtsson, Kaj Molitor, Jan Westin, Lars-Erik Cederstav, Sven Sjögren andra raden: Stig Malmbratt, Arne Lannes, Kaj Rosnell, Leif Lewin, Bertil Nordenstam, Caspar Johnson. tredje raden: Jerker Wistrand, Lars Liljegren, David Schlossman, Erik Jacobsson, Torgil Ekman, Christian Vinge. överst: Kjell Modigh, Leif Pineus, Ingemar Kjellmer och Henric Hultin.

1959 års studenter, 2019, från vänster: Peter Jagers, Jan Dermark, Bengt Inghammar, Johan Lindberg, Carl-Otto von Lempruch, Carl-Eric Blomqvist, Anders Westerberg, Jan Broström, Per-Åke Neuman och Nils-Göran von Lempruch.

Humanistisk linje). Av de ursprungliga 87 eleverna är 45 fortfarande i livet. Tjugo var av olika skäl förhindrade, men de övriga tjugofem kom! Bland dem märktes Årsbokens medarbetare *Jan Westin*.

Senare under maj månad träffades tio gentleman hemma hos *Jan Boström*. De hade alla gått i Ring L IV⁴ och tagit studenten 1959. Alltså 60-års jubileum!

Den i texten tidigare omnämnde kände Bellman-tolkaren, trubaduren, dirigenten och mångåriga musikläraren vid vår skola, tillika kåsören vid Årsmötet 2019, *Martin Bagge*, har utnämnts till HEDERSDOKTOR vid Humanistiska Fakulteten, Göteborgs Universitet. Ur fakultetens motivering:

”Martin Bagge har under närmare fyra decennier utfört en unik kulturgärning, då han med scenisk finess förenat rollerna som folkbildande underhållare och vishistoriker. Hans verksamhet består av ett stort antal scenframträdanden, kompositioner, inspelningar samt musikarkeologiska utforskningar. Bagges insatser inte minst för den svenska visan är ovärderliga, både ur inom- och utom-akademiskt perspektiv. Genom sina gedigna kunskaper i 1600- och 1700-talens svenska lyrik och nordiska vistradition har Bagge utvecklat kontakter med forskare på flera institutioner inom Humanistiska fakulteten och har tillsammans med dessa utforskat bland andra Lars Wivallius, Carl Michael Bellman, Thomas Thorild och Evert Taube.”

Martin Bagge mottager sin lagerkrans

Stig Hedberg, Leif Pålsson, höstmötet 2006.

Martin Bagge med diplom

Fredag 18 oktober hölls universitetets årliga högtidliga doktorspromotion i Kongresshallen, Svenska Mässan. Utöver tolv hedersdoktorer promoverades 195 doktorer efter avlagda prov. Totalt deltog 1100 personer i Kongresshallen och 750 vid banketten efteråt! Under trumpetfanfars ljud mottog Martin Bagge sin lagerkrans samt ring och diplom som hedersdoktorats yttre tecken.

Här skall också nämnas tre av de Hvitfeldtare som för alltid lämnat kamratkretsen. *Thomas Kinding* (student 1958), gick bort i februari 2019. Thomas, *A man of many parts*, porträtteras på annan plats i Årsboken. I slutet av september lämnade oss Arne Weise (student 1950). Arne kåserade vid Årsmötet 2002 om sig själv, skolan och TV-världen. Det var just från Sveriges Television som han var mest känd. Otaliga gånger ledde han flera av de mest populära programmen. Vid flera tillfällen bärande vår vackra skolslips! Medio oktober dog *Leif R:son Pålsson* (student 1954), skriftställare, mångårig redaktör för Årsboken och föreningens Hedersledamot 2019.

Arne Weise på väg till calas. OBS slipsen!

Vad har inträffat vid vår skola?

I år sökte omkring 12 000 elever sökte till gymnasiet inom Göteborgs-Regionen, GR. Av dem fick 10 513 beskedet, att de antagits till gymnasieprogram hösten 2019. GR ansvarar för antagningen till samtliga kommunala och fristående gymnasieskolor inom de tretton samarbetande kommunerna: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.

Hösten 2019 antogs 631 nya elever till Hvitfeldtska. För varje plats fanns 1.33 sökande. Bland de kommunala gymnasierna i GR hade Hvitfeldtska näst högst söktryck, på andra plats efter Öckerö Seglande Gymnasieskola. För att bli antagen till Hvitfeldtska krävdes mellan 233 och 270 poäng, beroende på program.

Hvitfeldtska har totalt cirka 2000 elever. Skolan erbjuder fem nationella program, International Baccalaureate samt spetsutbildningar inom matematik, musik och idrott (badminton). Därtill finns stort utbud av valfria kurser.

De första två meningarna på skolans hemsida lyder: HVITFELDTSKA GYMNASIET - tradition och förnyelse sedan 1647. Vi är en kunskapsinriktad och internationell skola med spets och bredd som vill erbjuda högklassig gymnasieutbildning i ett internationellt perspektiv. Detta framgår också av de utmärkte broschyrerna om Hvitfeldtska, vilka kan laddas ned från hemsidan. Där framgår mer om skolans djup och bredd inom samhällsvetenskap, matematik, naturvetenskap, ekonomi, handel, moderna språk och musik. Internationell atmosfär ges genom skolans utbyten med flera länder samt tyska och franska sektionerna och International Baccalaureate. Det förekommer breda samarbeten med Svensk Handel, Chalmers och Göteborgs Universitet.

Fem skolbibliotek i Göteborgsområdet har av fackförbundet DIK fått utmärkelsen SKOLBIBLIOTEK I VÄRLDSKLASS. Sedan tidigare har Rävlandaskolan och Hulebäcksgymnasiet i Härryda och Nösåsgymnasiet i Stenungsund utsetts. Nya för i år är Hvitfeldtska och Schillerska gymnasierna i Göteborg. Utmärkelsen SKOLBIBLIOTEK I VÄRLDSKLASS betyder att vi håller väldigt hög nivå även vid nationell jämförelse. Biblioteket skall bland annat stärka elevernas förmåga till läsning, kommunikation och digitala kompetens.

Henrik Petersson, lektor i matematik vid Hvitfeldtska sedan 2010, har utvecklat nätbaserad kurs i problemlösning. Kursen är gratis. Dess mål är att erbjuda spännande uppgifter och därmed stimulera matematiska intresset hos elever i högstadiet. Kursen presenteras:

<problemnet.n.nu/problemlosningskurs>

Mer information finns på hemsidan:

<pedagog.goteborg.se/artikel/matematik-genom-rutan>

Elever och lärare som utmärkt sig 2019

Joakim Colpier vann den svenska uttagningen. Han representerar Sverige vid Ling-OS i Yongin, Sydkorea.

Hvitfeldtska vann den svenska uttagningen till Matematik-OS! De deltagande gymnasiernas poängställning:

Hvitfeldtska	112
Danderyds Gymnasium	109
Rosendalsgymnasiet Uppsala	98
Norra Real Gymnasium, Sthlm	97
Polhemsskolan Lund	87

Vid Astronomi-OS i Piatra Neamt, Rumänien representeras Sverige av *Hugo Berg* och *Hugo Spenser*.

Rauan Al-Emrani, Emma Rahe och *My Selg* i N3GH vann två pris i Unga Forskarens riksfinal i Stockholm. De tilldelades Ricoh Sustainable Development Award och Tekniska Museets Vänners tekniska pris för innovation och samhällsnytta, delat med två andra gymnasiearbeten. Deras prisade gymnasiearbete ”Klimatpåverkan av elbilar och dieslbilar” omfattade jämförelser av åtgång energi samt koldioxidbelastning, vid tillverkning av elbilar och dieslbilar.

Kemi-OS 2019: Hvitfeldtska kom på 4:e plats i lagtävlingen, och *Sara Liljenberg* blev en av 8 finalister i Sverigefinalen.

85 skolor och 565 elever deltog i Wallenbergs Fysikpris 2019. De bästa skollagen blev:

- 1 Minervagymnasiet Umeå
- 2 Danderyds gymnasium Danderyd
- 3 Rosendalsgymnasiet Uppsala
- 4 Katedralskolan Lund
- 5 Hvitfeldtska gymnasiet Göteborg

Hugo Berg blev uttagen till det svenska laget i XVI Northern Baltic Physics Olympiad, 24-26 april 2019 i Tallinn. Han erövrade bronsmedalj.

Laura Johansson blev uttagen till det svenska laget vid World Schools Debating Championships, i Sri Lanka 2019.

I april 2019 gav Kammarkören konserter i Peterskyrkan, Rom.

Även i badminton erövrades priser av *Johan Azelius* N3IK: 2018 åttondelsfinal i junior EM och deltagande i junior VM i Canada. 2019 SM-guld i singel och SM silver i dubbel, juniorklassen. Johan Azelius juniortid har resulterat i sammanlagt 15 SM medaljer!

Hugo Berg, som nämns ovan, är sedan maj 2019 Elevkårens representant i Gamla Hvitfeldtares styrelse. Som tidigare berättats, har skolans mångårige musiklärare *Martin Bagge* utnämnts och promoverats till filosofie hedersdoktor vid Göteborgs Universitet.

Ytterligare framgång för skolans musikelever är deras sköna konserter i och utanför skolan. Man ansvarar sedan 2017 för Göteborgs Lucia-frände!

Internet, som fyller femtio år denna höst, har många användbara hemsidor. Bland andra då youtube <youtube.com>. Skriver man *Hvitfeldtska* i sökfältet, kan man finna och njuta av många filmer, från 1960-talet och framåt. De flesta är från 2000-talet. Man slås av den stolthet eleverna känner för sin och vår skola. Som det också var förr!

Varia-författaren tackar, ingen nämnd och ingen glömd, för inlämnade bidrag! Bilder författarens, om ej annat anges.

Ulf G H Malmsten. Student 1966, Reallinjens matematiska gren. Senare chalmérist, överläkare, geriatrer, officer och gentleman.

Mot Gustav Adolfsbakelse med språng!

Perchillab iur? Lis mintur res dollab ilitemolorro ium fugia commolu ptatqui dolor
rendusc ienimagnam corem quid que volo es dolupta nulparument, et modi omnihil
moditenis ventes ex et ius, optur suntiis estin rest magnatiat et elendae essequasperi dia
doluptat alitas quis rerferio in plique et mi, ut explabo receria est magnatas ea de ab

Dylan på papper

Den första dikten i Bob Dylans första diktsamling på svenska är skriven för elva år sedan och handlar om frihetens klockspel som klämtar "för varje ofarlig mjuk människa / inspärrad i en fånges cell".

INGMAR GLANZELIUS

MEN DET MOD han gav andra svek honom själv. I bokens sista dikt, skriven förra året (1975), är han bitter och missförstådd. "Vi är idioter, ja. Det är ett under att vi ens kan föda oss själva." Han gav jämnåriga tonåringar mod att tänja sig en bit till, leta ännu en gång i sina möjligheter innan de måste stelna i ett vuxenliv. Många slutade skolan, tog sin gitarr och ett knyte och luffade ut i världen på hans uppmaning. Andra luffade hemma. Flera hittade dock konturerna av en värld utanför sig, om inte förr så 1968. Men Dylan stannade kvar i sig, inspärrad av sina anspråk och sin publika framgång.

Dikterna beskriver det gungfly där alla tonåringar famlar efter en identitet som de strax måste bestämma sig för, så de ska orka gå upprätt genom ett ordnat vuxenliv. Man fördröjer beslutet så länge som möjligt, det känns definitivt och skrämmande. Snaran dras åt, och bara någon nämner ordet "frihet" spritter man

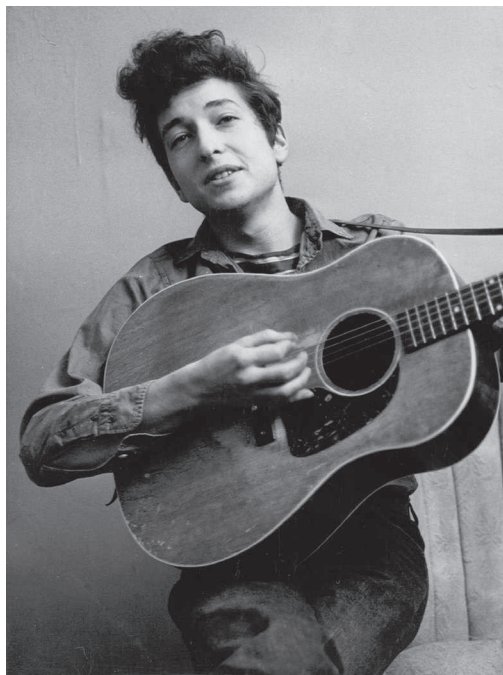
till av hopp.

Det gjorde Dylan, men det tycks vara allt. Han nämnde ordet och smet. Nu efteråt verkar hans insats förvånansvärt blygsam. Men den kom i ett skärmt ögonblick och fick därför vidsträckta konsekvenser.

1964 var Beatles många och ystra och uppmanade sina jämnåriga att gå in i livet som i en absurd leksaksaffär och prova alla blinkande knappar utan att nånsin bestämma sej. De ville klacksparka sig undan en frontalkrock.

I det ögonblicket kom Dylan släntrande alldeles ensam och talade om allvar och frihet. Vi möttes aldrig, Dylan och jag. På en generations avstånd hörde jag honom men behövde honom inte. Nu i efterhand är hans texter svåra att begripa. De tycks skrivna av en humanistiskt bildad gymnasist som klär ut sig till vagabond och säger halva meningar för att vi skall ana ett geni i den andra, outtalade halvan.

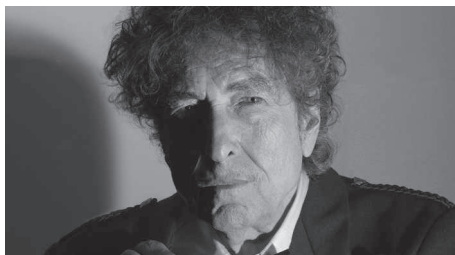
Därför laddar han språket med täta bilder som "sanningen glidflyger i aftonringningens enfald". Bilderna kommer ur ett övertryck av kramp och rådvillhet. Några begrepp förekommer ofta: regn, skuggor, blixtar, järnvägar, klockspel, "sann som is och eld". Men "sanningen finns inte", säger han på ett annat ställe.

Han sätter ihop starka begrepp med svaga, som ”dockorna kastar klippblock” och ”blodhundar böjer knä”. Han ger ett subjekt ett omaka predikat och predikatet ett omaka objekt. En sådan teknik inbjuder till godtycklig symboltolkning. Det har skrivits avhandlingar för att översätta Dylans kod. Knarkfilosofer och religiösa tvister om vad författaren egentligen menat. I själva verket är det säkert just den ovissheten han vill uppnå.

Flera dikter läser jag som resignerade farväl till en omöjlig kärlekspartner, medan Dylans jämnåriga hävdar att de egentligen handlar om hans egen position som myt i popvärlden.

”Mr. Tambourine Man” beskriver en kombination av rastlöshet och leda som finns i många av dikterna. ”Lossnar aldrig min ledas is, mina fötter plågas av eld.” Han vill åka med ett magiskt virvlande skepp, men han vill inte köra själv. ”Det är bara flykten som rymmer hem / Och endast himlen är ett öppet fönster.” En clown jagar sin skugga.

Detta är en exakt bild av den genväg till ansvarsfri pension som unga människor hoppas finna för att undvika ett byråkratiskt yrkesliv, en karusell istället för en gata. Men bilden stämmer också på en längtan efter drogberusning. Då blir ”bort” samma som ”hem”.

De sånger före 1964 som gjorde Dylan till protestsångare finns inte i boken. När boken börjar ser han den hotande borgerlig-

heten på ena sidan, på den andra bara sig själv. Till slut blir det inte borgerligheten han flyr, utan ansvaret.

Om man jämsides hör några av sångerna på skiva, verkar Bruno K. Öijer och Eric Fylkeson ha översatt nästan ordagrant, inte tolkat. Rimmen på engelska finns inte på svenska. En del engelska ord är översatta med första bästa svenska så att betydelsen skevar. Man har också behållit den amerikanska meningsbyggnaden, ”nej jag var inte vidare söt mot honom / var jag?” Eller ”näm mej någon”.

Det är en bra metod. Nu hör man den släpiga amerikanska jargongen och sången genom de svenska orden, särskilt de skeva. Jag har också frågat några som sjungit hans visor i tio år. Först sänker de rösten när de talar om Dylan som de första ungdomspöeten och hans vackra språk. Efter en stund medger de att de varken då eller nu fattat viljan, riktningen och innebörden. ”Jag sjöng dem nog för att de klingade vackert som musik.” För sångtexter (och förresten också noter och dramatik) utan sitt spel, är ett fotografi av en människa när den levande människan finns.

Dylan är ännu mer skoningslös som spelare än som tryckt poet. Staplar av flerstaviga ord virvlar förbi i ett tempo som han bestämmer. Han sluddrar ibland och gör sig mer åtråvärd genom att vara oklar. De första dikterna i boken sjunger han ensam, till en försiktig gitarr. Många melodier är byggda runt de tre ackord som för våra öron hör mest självklart ihop av alla: ett C, F och G7, en stuga med öppen brasa. Han gör inte melodier i vanlig bemärkelse där toner avgränsas från varandra.

Hos Dylan är melodierna en sorts försång så att rösten ska kunna kvida och utropa. Han lägger rösten högt upp så den blir ansträngd. Där pressar han ljuden och ojar sig, ropar ”no” med utdraget o, ett jämmer. Många sångare koncentrerar sin

energi till de första orden och låter resten hänga som en svans, men Dylan behåller intensiteten till radens sista ton. I detta vädjande, kanande sångsätt betonas de nasala ljuden, som i amerikanskan brukar tyda på folklighet. Han undviker alla former av akademisk skönsång där man håller ut vokalerna. När Dylan sjunger "steal" håller han inte ut i-ljudet utan ett tjockt l-ljud. Men jag tror inte han ser sin publik i ögonen när han sjunger.

Musiken lägger er sagokaraktär till texterna. Den personifierar orden, och det är inte svårt att begripa att så många fångslades av denne sorgsne yngling som vågade ställa sig alldeles ensam och stilla på ungdomens scen där det annars myllrade av glatt hoppande grupper. Lös din privata rebus, världen är för otymplig, sade han. Det var en psykoanalytisk uppgift han åtog sig när Beatles var terapeuter. Han förespråkade individualismen och gick därför under i en grupp.

När man hör hans musik från 1970 har han ett tiotal vänner med sig. De ackompanjerar honom devot som de mekaniska ungdomsorkestrar vi ser i religiösa TV-program. En man som ville vara en kinesisk ask hade plumsat in metafysiken, och det är inte underligt att hans sista dikt handlar om idioter.

Men han fräser inte fram ordet, han nynnade det lika vemodigt som "frihet" elva år tidigare.

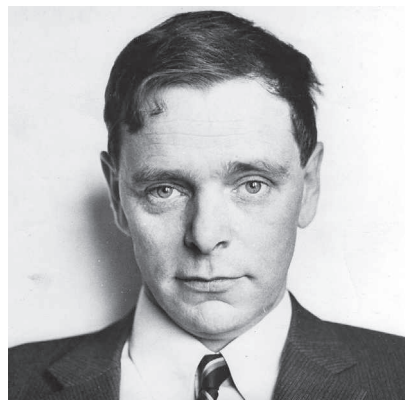
När jag femton år senare piper mig till den sista biljetten längst upp under taket till en

Dylankonsert på en gammaldags teater på Broadway alldeles intill Harlem, slår mej två saker:

1. Bland hans hänfödda publik finns inte en enda - inte en enda - svart människa.
2. Hade jag inte läst att han är en legend, hade jag inte hört det.

Atlantis AB 1995

*Ingmar Glanzelius,
ur "Sjätte sinnet är ditt"*

SISTA SIDAN

så var det med det lilla helgonet...

(Karl Gerbard)

När Ingmar Glanzelius skriver om Bob Dylan 1976, så har det gått 11 år sen den svenska översättningen kom ut. Vem kunde väl då ana att Bob Dylan skulle bli Polarpristagare och sedan Nobelpristagare i litteratur ett kvarts sekel senare – våra förnämsta svenska kulturutmärkelser! Dylans produktion är som en russinkaka. Visst - det finns russin här och var, men mest kaka...

Att dela ut Nobelpris är en grannliga uppgift för den elit som för tillfället bekläder maktens olika positioner. Maktelitens diskreta charm har ju uppenbarats under de senaste åren, inte minst genom Arnault-affären runt Nobelpriskommittén och dess ledamöter. Lika charmintensiv tycks ju även den norska fredspriskommittén vara; här produceras 'laureater' som Obama m.fl. även politiker av tveksam karaktär och karriär, vilka anses värda ett fredspris.

Årets mottagare av Fredspriset blev inte, som många förväntat sig, allas vår Greta Thunberg. Hon föll s.a.s. på mållinjen. Svenska politiskt korrekta media hade piskat upp stämningen med daglig rapportering om klimatförstörelsen - och CO₂ förgiftningen av luften. Nu brinner regnskogen i Amazonas, dagstemperaturen ökar, haven

stiger, isbjörnarna försvinner - allt redovisat med vetenskaplig exakthet och stringens. Näja. Men det är något i resonemanget som skaver. Var finns geologer, marinbiologer, och vulkanforskare i denna globala kanon?

Den studentrörelse som steg till ytan 1968, i såväl Sverige som i utlandet lyckades inte i någon större omfattning komma till maktens köttgrytor förrän långt senare. Kände de sig kanske inspirerade av Bob Dylans förföriska budskap? "We have never arrived. We are in a constant State of becoming."

Driftiga individer från vänsterrörelsen - ja det var främst dessa - lyckades besätta många maktpositioner inom radio och TV, tidningar och andra nyhetsmedia; inom såväl lokal- som rikspolitisk verksamhet, hos nya myndigheter som växte upp som svampar, inom bankväsende och myndigheter inom rättsvårdande verksamhet.

Att Bob Dylan skulle höjas till skyarna blev en viktig manifestation för den radikala falangen från '68 och i vanlig ordning blev det en makt demonstration av kultureliten,

i detta fall representerad av Nobelkommittén.

Vad kan man då lära av detta? Att vara *pari passu* (överårig) är på sätt och vis ett privilegium att kunna få välja. Titta framåt och gissa på utvecklingen, som Greta och andra engagerade ungdomar (barn). Eller att extrapolera domedagens ankomst - som sker i en del obskyra sekter utifrån en obegriplig analys.

Eller att titta bakåt - kanske även fundera lite på Antikens historia och filosofer. Fanns det några russin i kakan dåför tiden som skulle kunna ha betytt något för framtiden?

Ja, om det tvistar man - men det är med betydande lättnad och tacksamhet vi erfar att Skolverket nu dragit tillbaka förslaget att i undervisningen befria framtida svenska generationers minnen från störande ev. spår av Antiken.

Kan man i detta beslut ana en strimma av hopp inför framtiden? Att förnuftet till sist kommer att avgå med segern?

Bo & Gilbert spelade ihop

"Alla steg föra inte nödvändigtvis framåt. Särskilt inte de som föra bakåt eller käpprätt åt belvete!"
(Falstaff Fakir)